

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

FEV.—NO. 780.

CHICAGO, ILL., 24. avgusta (August 24th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Predsednikova poslanica.

Dne 18. avgusta je prečital predsednik v kongresu svojo poslanico, s katero se je odprto postavil na stran interesov, ki vodijo boj proti ameriškemu organiziranemu delavstvu. Socialisti vemo, da Harding ne more stopati drugače, tudi če bi hotel. Ampak v tej zadevi je še na milijone delavcev, ki pričakujejo pravičnosti od republikanske in demokratske stranke. Predsednikova poslanica bi jim lahko razpršila to mnenje, če bi jo znali čitati. Toda večina delavcev jo je našla le v kapitalističnih listih. Sestavljena je zelo previdno. Harding namreč obsoja tudi finančne interese in graja tiste elemente, ki vodijo neizprosno boj proti unijam. To naj bi pokazalo predsednika prijaznega unijam v očeh nerazsodnega delavstva.

Predsednik je šel pred kongres in mu priporočil sprejetje nekaterih zakonov, tikajočih se stavke železničarjev in premogarjev. Zakonov, ki so naperjeni proti unijam, je že sedaj dovolj. Predsednik jih želi še več. Priporoča, naj se z vsemi mogočimi načini proglasi pravico dela. To pomeni, naj se z zvezino ardejo protektira stavkokaze na železnicah in v premošnjih. Po Hardingovem mnenju je na tisoče in tisoče premogarjev, ki bi radi delali, če bi imeli zadostno protekcijo pred stavkarji.

Lepo je, če se govori o protekciji pravice do dela. Ampak zakaj ni predsednik nikoli govoril o protekciji pravice do dela tam, kjer ni stavk, n. pr. v slučajih nezposelnosti? Zakaj naj se samo stavkokazom varuje pravica do dela?

Predsednik je zvalil vso krivdo za pomanjkanje premoga na unijo premogarjev, ki ukazuje, kedaj naj se dela in kedaj naj se stavka. Omenjal je tudi verižnost s premogom in svetoval, naj se sklene to in ono, da se draginja prepreči. Toda nasvetoval ni nič takega, kar bi lahko res preprečilo draginjo. Tega ne more, ker reprezentira stranko posedujočega razreda.

Operatorji so izvršili nad ameriškimi premogariji s njihovimi družinami atentat, toda predsednik jih ne graja. Pognali so jih najprvo v brezposelnost in potem na stavko in s tem v nepopisno trpljenje. Sedaj se je pojavilo pomanjkanje premoga in cene so mu porokile. To pomeni, da bodo višje cene pokrile vsa izguba, ki so jo imeli operatorji vsled stavke, ki pa v pravem pomenu besede sploh ni izguba. Izguba ima edino premogariji in tisti, ki bodo morali plačevati premog po višjih cenah. Vsega tega je kriva unija premogarjev — po mnenju predsednika, ki je bil poslan v Washington z večino delavskih glasov.

Razum premogarjev si je predsednik privoščil tudi železničarje. V interesu publike je treba po njegovem mnenju storiti vse, da se ohrani neprekinen promet in nastopiti je treba z vsemi sredstvi proti konspirantom. Konspiranti so unije železničarjev. Če bodo izboljšali svoje življenske razmere ali se obvarovali znižanja plač, morajo stavkati, ako ni druge po-

ti. To so konspiracije za oviranje prometa. Dolžnost vlade je, da v interesu ljudstva nastopa proti takim zarotnikom. Toda dolžnost vlade bi bila protektirati železničarje pred izkoriščanjem, pred suženjskimi razmerami v transportni industriji. In vse, kar priporoča Harding, je prisilno razsodišče, ki bi razsojalo v sporih med železniškimi družbami in njihovimi delavci.

Tako razsodišče obstoja že sedaj, toda njegove pravice so še omejene. Harding želi, da se jih razširi. To pomeni, da naj se železničarje izroči na milost in nemilost razsodišču. Nikakega priziva se ne bi priznalo in stavke železničarjev bi bile prepovedane. Ako bi železničarji šli vseeno na stavko, bi imeli proti sebi zvezino vlado in s tem seveda armado.

Predsednik je v svoji poslanici bridko obsojal brezvladje, to je izgrede v stavkah, posebno slučaj v Herrinu. Zahteval je več protekcije za inozemce. To se pravi, apeliral je na kongres, naj sprejme zakon, ki bo dovoljeval zvezini vladi poseči s svojimi justičnimi organi v vse tiste spore med delavstvom in kapitalom, kjer so življenja inozemcev v nevarnosti. Da bo stvar razumljiva. V Herrinu je bilo menda ubitih par mehiških državljanov. Mehikanska vlada je zahtevala pojasnila in zadoščenja. Dotična Mehikanca sta bila stavkokaza, vsaj poročila so se glasila tako. Ako je kak Amerikanec v Mehiki ubit, tedaj je ves vladini aparat Zedinjenih držav pokoncu. Kadar dobi mehiška vlada priliko; tedaj proteste vrača. In Harding je izjavil, da je zvezina vlada skoro brez moči poseči v take zadeve. Lokalne in državne oblasti pa ne vrše vselej svoje dolžnosti.

Izgrede in umore v Herrinu smo obsojali, ker ne koristijo delavstvu v nobenem slučaju. Kapitalistični tisk in trgovske komore ter kapitalistične alianse sploh pa vodijo sedaj gonjo, naj se krivce izgrediv strogo kaznuje. In marsikak delavec bo občutil moč zakonov radi tistih izgrediv. Da bo nastopanje proti delavstvu afektivnejše, bodo sprejeti nadaljni zakoni, ki bodo dali v takih slučajih več moči zveznim organom.

Marsikak inozemec je bil že ubit v ameriški industriji, ne samo marsikak, ampak na tisoče in tisoče. Marsikak inozemec je postal žrtev puškarjev, ki "varujejo" privatno lastnino v slučajih stavk. Coloradska milica ima na svoji vesti precej življenj inozemskih delavcev, njihovih žen in otrok. Ampak to je druga stvar. V letošnji stavki premogarjev je bilo precej žrtev na strani stavkarjev. In nihče se ne zgraža, predsednik jih niti ne omenja. V mislih ima le izgrede, ki jih po njegovem mnenju in po mnenju kapitalističnega razreda sploh povzročajo uporni delavci. Uporne delavce je treba potlačiti!

Administracija je dala kongresu svoja priporočila. Za delavstvo niso razveseljiva. Kapitalizem izvršuje

bojni načrt proti strokovno organiziranemu delavstvu zelo premišljeno, delavstvo pa se ne brani tako, kakor bi se moralo, zato izgublja. Toda igra se bo zaobrnila.

Svojstvo kapitalizma je kopičenje bogastev. Kdor koli ga pri grabežtvu skuša ovirati, naleti na boj. Profitarski sistem zahteva izkoriščanje delavstva in ljudskih mas sploh. Posedujoči sloji lastujejo danes tudi vlado Zedinjenih držav in skoro vse mandate v zbornicah. Sodišča so na njihovi strani, skoro vse časopise je njihovo. Velika večina ameriškega delavstva tega ne razume, zato ne zna drugega, kakor da se s stankami brani napadov. Ampak spoznanje vendar prihaja.

Rešitev delavstva je v socializaciji industrije. To ne bo izvedla republikanska in demokratska stranka. Obe stojite na načelu privatne lastnine. Obe sta jo pripravljene braniti z vsemi sredstvi. Obe se držite pravila: Vse za varovanje privatnih interesov. Ničesar za varovanje ljudskih koristi. Tak je položaj danes.

Ameriško delavstvo ima samo eno pot v boljše razmere: Socializacija industrije in naravnih bogastev. To geslo si mora zapisati na prapor svojih unij. In pridružiti se mora socialistični stranki, oziroma vstopiti v samostojno politično akcijo, da si osvoji politično moč in jo vpotrebi za uvajanje socialističnega ekonomskega reda.

Pri jesenskih volitvah bomo videli, ako se je iz dosedanjih izkušenj kaj naučilo. Da se uči počasi, to vemo. Toda spoznanje mora priti. In da pride čim prej, je naša naloga učiti in organizirati. Vršimo jo neumorno naprej, kajti hoodčnost je naša.

Brezprimerna korupcija.

Skoro ne mine dan, da ne bi prišla na dan nova razkritja o korupciji, kateri je podlaga 18. dodatek k ustavi. Prohibicija je obogatela stotere uradnike, katerih naloga je uveljaviti prohibicijo. Podkupnine presegajo že milijone dolarjev. In sprejemajo jih vsi, od najvišjih prohibicionističnih komisarjev pa do njim podložnih uradnikov. Senatorji, kongresniki, župani, policijski šefi itd., so zapleteni v škandale. To so sadovi fanatizma, ki ne pozna drugega sredstva za odpravo socialnih nadlog, kakor prepovedi.

Tudi delavstvu je prinesla prohibicija neizmerno škodo. Na tisoče ljudi se ukvarja s kuhanjem žganja najslabše kakovosti in stotisoče drugih ga pije. Za čitanje ni časa in za delavske organizacije ljudje nimajo sredstev. Za strupe v obliki "munšajna" jih imajo. Številni organizatorji unij in drugih delavskih organizacij se pritožujejo, da jim pijančevanje med delavstvom ovira delo bolj kakor pred prohibicijo.

Včasih se dogodi, da washingtonski krogi uvedejo tu in tam preiskavo, če je korupcija že preveč kričiča. Pripeti se, da se kakega uradnika "vsled zanemarjanja dolžnosti" tudi odslovi. Prvo, kar tak uradnik stori, je, da prične "razkrinkavati". Našteje par prominentnih oseb, zapletenih v korupcijsko afero, potem pa se vse skupaj potlači, seveda z obljubo, da bo vlada skrbela, da se stvar razjasni in krivce kaznuje. Ne kaznuje pa se nikoli drugega, kakor kakega malega kršilca. —

Pred kratkim je župan mesta Johnstown v Pennsylvaniji izdal proglas, s katerim je dovolil točenje dobrega piva. Po zakonu ni imel te pravice. Toda po njegovem zatrdilu je bilo v Johnstownu "bootleggerstvo" in "muneshnerstvo" že tako v cvetju, da bi ga moglo

omejiti edino neovirano točenje dobrega piva. Zvezni organi so se takoj zganili in odslovili nekaj uradnikov ter jih nadomestili z drugimi, ki seveda ne bodo pravi nič boljši.

Stari ameriški saluni so bili zlo; o tem ni spora ne glede, da je bilo mnogo salunarjev poštenih, saluni kot taki so bili ljudstvu škodljivi. Toda tudi prohibicija je zlo. In morda bi bilo najboljšo sredstvo, da se to zlo ublaži, prav to, kar je priporočil župan mesta Johnstowna: Dovoljenje točiti dobro pivo. V kolikor se more razvideti iz razporedenja ljudi glede prohibicije, se sklepa, da je večina ljudstva za modifikacijo 18. dodatka v toliko, da naj bi se dovolilo pivo in lahka vina z gotovimi restrikcijami pri prodaji, ki bi omejevale pijančevanje. Prohibicija kakršna je danes, je le sredstvo za bogatenje nekaterih, medtem ko na drugi strani zastruplja na tisoče ljudi in prazni njihove žepce.

Premogarska stavka.

Premogarska stavka, ki traja že od 1. aprila, se bliža h koncu. Boj je bil ljut in premogarji so ga morali vršiti v zelo neugodnih okoliščinah. Blagajne lokalnih unij, kakor tudi centralne, so bile večinoma prazne in o kaki izdatni podpori stavkarjem ni bilo govora. Kljub vsem neprilikam, katerih je bilo veliko, so se premogarji dobro držali, bolje, kakor so upali unijski odborniki v prvih tednih stavke.

Stavko so povzročili operatorji, ker so zahtevali po preteku stare pogodbe take pogoje, kakršnih unija sploh ni mogla sprejeti niti ne o njih razpravljati na konferenci in tako je bila stavka edini izhod.

V zadnjih dveh mesecih se je pričelo opazati občutno pomanjkanje premoga, čas žetve za operatorje. Zvezna vlada se je držala ves čas spora nekako od strani, le zadnji teden je Harding malo porožiljal tudi proti uniji premogarjev in izjavljal, da je vlada pripravljena podpirati tiste premogarje, ki hočejo delati, z vso svojo močjo. Državne in lokalne oblasti pa so bile več ali manj, razun malih izjem, za časa stavke neprto na strani operatorjev in so jim v boju proti premogarjem aktivno pomagale.

Šele preteče pomankanje premoga je nekoliko vzbudilo toliko naglašano ameriško publiko, da se je pričela zanimati za premogarski štrajk. Operatorji so morali nekaj podvzeti in tako so se odzvali pozivu za udeležbo na konferenci z zastopniki unije, ki se je vršila v Clevelandu. Razne konference so se vršile tudi prej, toda do sporazuma ni nobenkrat prišlo.

Na clevelandsko konferenco je prišlo le del operatorjev. Drugi so jo ignorirali in podajali o stavki različne izjave, večinoma namenjene v prebavo javnosti. Z operatorji, ki so prišli na konferenco, se je dosegel sporazum in s tem je bil dan prvi pogoj za poravnano. Clevelandski dogovor bi imel biti veljaven za vse ameriške rove, kjer ima unija dovolj moči, da ga izvede.

Ves sporazum sloni na točki, da ostane stara plačilna lestvica in delovne razmere v veljavi do konca meseca marca prihodnje leto. To pomeni, da je sklenjeno med unijo in operatorji le nekako premirje.

Sprejete so razne določbe, ki streme za tem, da se bodoči boj med unijo in operatorji izvrši brez stavke. Tako na primer naj bi posebna komisija natančno preštudirala premogovno industrijo, posebno ona mehkega premoga, in na podlagi rezultata te preiskave se naj bi določile plače za bodoče. Vsekakor so se ope-

in unijski odborniki sprijaznili z dejstvom, da treba uvesti v premogovniško industrijo znatne reforme. Rovov mehkega premoga n. pr. obratuje preveč, kakor zahtevajo potrebe dežele. Od tod neko delo premogarjev, ki delajo po nekod in gotove kamaj po par dni v tednu, večkrat sploh nič.

Sporazum, dosežen v Clevelandu, ni splošen. Illinijski operatorji se konference v Clevelandu niso udeležili in ko pišemo te vrstice, se vrše med njimi in Illinijskimi premogarji separatna pogajanja za rešitev spora. Dogovor se ne bo mnogo razlikoval od onega sprejetega v Clevelandu. Tudi operatorji v Indiani niso podpisali separatnega sporazuma. Nekateri operatorji pa so nadaljevanje boja, to je, izvojevati si hočejo odprto dinamito.

Nekateri smatrajo clevelandski dogovor za zmago premogarjev. Zmaga sicer ni, ker premogarji niso dosegli vsega kar so zahtevali in kar jim po pravici pripada, toda boljše je nekaj kakor poraz. Slabo pri tem sporazumu je to, da je boj le odložen do prihodnje prihodnosti, oziroma se prične že to jesen. Dobro pa je to, da se bo skušalo napraviti dogovor, oziroma pogodbo na konferencah med unijo in operatorji na področju najdb tozadevne komisije, ki bo preiskala vse stvari, tikajoče se premogovniške industrije, ne da bi operatorji na stavko. To je, sporazum se bo skušalo napraviti brez stavke. Če bo to izvedljivo, brez večje škode za premogarje, je še vprašajne. Vse odvisi, kako bodo stvari razvijale v bodoče. Odvisno pa je tudi od premogarjev. Če bodo iz svoje organizacije ustvarili močno fronto in ne bodo sledili raznim provokacijam, ki bi zavedno ali nezavedno rušili unijo, in če bodo zganili tudi na političnem bojišču, potem jim je situacija v prilog.

Vkoliko je stavka končana in v koliko ni, sedaj ne moremo pisati, še ne moremo reči. V nekaterih rovih se delo že pričelo. Ena poročila pripovedujejo, da se v nekaterih rovih obrat tekom enega tedna v vseh rovih, medtem ko druga niso tako optimistična.

Delavstvo je v tej stavki trpelo velike žrtve. Kakor v vseh bojih, so bile tudi v tem storjene napake. Unija in njim lahko uči za bodoče boje. In kar je najvažnejše, unije morejo stremeti za tem, da se v bodoče izogibajo dolgotrajnih stavk, ki so umorne za delavstvo, in tudi zelo drage — za delavstvo. Včasih se sredi dolgim stavkam ni mogoče izogniti, ako se unija ne boče podati na milost in nemilost. V slučaju premogarjev pa bi se dalo marsikaj spremeniti, predvsem, operatorji bi se moralo odlaganje stavke na pomlad, in za operatorje najugodnejši čas. Strategija velja tudi v stavkah.

Ko bomo situacijo bolje premetali, se bomo k premogarski stavki še povrnili. Sedaj je, kakor omenjeno, stvarna v mnogih ozirih še nejasna posebno še zato, ker je ne priznavajo vsi operatorji unijskih rofov. Lame se, da se bo precejšen del operatorjev tudi v bodoče upiral imeti kakršenkoli popravek z unijo in odprta delavnica v takih rovih bo ostala v veljavi. Boj ni končan in ne bo — v pravem pomenu besede ne bo končan vse dotlej, dokler bodo rovi privatna posest in se bodo obratovali za profit in ne za dobrobit premogarjev in celokupnosti.

Pšenica in koruza, krompir in fižol raste v božji priloži.

Ali Bog je izgubil oblast nad svojo naturo in njejni darovi. Kapitalistična družba je reformirala te stvari in napravila red.

SEMINTJA.

Stara igra. — Zločini in stavkarji. — Čudni dokazi. — Orožje v rokah reaktiv. — Dobrodušnost trgovskih zbornic. — Celjenje srčnih ran. — Najboljši business. — Dolarji po 5 centov. — Kajzerjevi spomini. — Relativnost.

V nedeljo zjutraj dne 20. avgusta je skočil ekspresni brzovlak železnice Michigan Central raz tira v bližini Garyja, Indiana. Strojvodja in kurjač sta našla smrt v razvalinah vlaka. Par izmed železniškega osebja je poškodovanih. Potnikov na tem vlaku ni bilo. Kmalo po nezgodi so dospeli na lice mesta uradniki železniške družbe iz Garyja in Chicage. Pronašli so, da so stavkajoči železničarji ali pa njihovi simpatičarji popluli na dotičnem mestu žeblje, ki pritrjujejo tračnice k železniškim pragom. To je povzročilo nezgodo. K sreči se je dogodilo vlaku, ki ni vozil potnikov. Potniški brzovlak bi imel privoziti po dotičnem tiru nekoliko časa po tej nesreči. In čudežnemu slučaju se je zahvaliti, da so vandali vrgli s tira vlak, ki ni imel potnikov. Tako so izjavljali svetu železniški uradniki po tej nezgodi.

...

Na progi Pennsylvania železnice v bližini Chicage je našel nek detektiv par kosov dinamita, tudi v nedeljo zjutraj. Dvajset minut po tej najdbi je privozil po dotični progi brzovlak. Če ne bi bilo paznega detektiva, bi bil vlak pognan v zrak. Dinamit so podtaknili stavkarji — o tem ni dvoma. Ta dva dogodka in število drugih so bili paznim javnim organom zadosten dokaz, da so radikalni elementi na delu. In pričeli so z akcijo. V nedeljo zvečer so detektivni državnega pravdnika okraj Cook (Chicago) udrli v urad W. Z. Forsterjeve Izobraževalne lige strokovnih unij in odpeljali vse listine in knjige. Iz New Yorka in od drugih poročajo, da so merodajni faktorji vzeli pod paznjo vse znanejše radikale. Izgleda, da se bo Palmerjeva igra ponovila.

...

Vlak, ki je skočil s tira v bližini Garyja, je vozil 60 milj na uro in imel je pet ur zamude. Ko je kolesje zapustilo tračnice, jih je skrivilo in prevrnilo. Žebli, zabiti v prage, so se s tem popluli. Proga na dotičnem mestu je razruvana. Noben pameten delavec ne bo šel puliti žeblje za namenom, da povzroči železniško nesrečo. In če je na trditvi železniških uradnikov, da so bili žebli namenoma popluljeni, kaj resnice, kar mi o-pravičeno dvomimo, tedaj so jih popluli bedaki ali provokatorji. Metanje vlakov s tira ne more koristiti stavkajočim železničarjem v nobenem oziru in delavci to vedo. In prav gotovo ne pade na železniško delavstvo prav nobena krivda za to nesrečo. Dinamit, položen na neko drugo progo, je bil pravočasno opažen. Pazljivemu detektivu gre kredit, da je s tem preprečil veliko katastrofo. Toda kdo je položil dinamit na progo in zakaj? Na to vprašanje ne bomo dobili nikdar zadovoljivega odgovora. Sicer pa je znano, da so se v vsaki stavki dogajale podobne najdbe, in to skoro vselej nekaj minut prej, predno bi se imela dogoditi nesreča.

W. Z. Foster, ki je bil pred kratkem izgnan iz Colorade kot "nevaren radikalec", je ustanovitelj Izobraževalne lige strokovnih unij. Njen namen je vzgajati strokovno organizirano delavstvo za industrialni unionizem. Zadnjo veliko stavko jeklarskega delavstva je vodil Foster. Delavstvo je bilo poraženo, kakor navadno v vseh velikih stavnkah. Svoječasno je bil Foster član I. W. W., pozneje pa je odstopil in pričel obsojati dualni unionizem; pridružil se je propagandi socialistov, naj radikalno delavstvo ostane v strokovnih unijah Ameriške delavske federacije, kjer naj vrši vzgojevalno in propagandistično delo za industrialni unionizem. Državni pravdnik Crowe smatra tega moža nevarnega redu in miru. Zato je ukazal preiskavo Fosterjevega urada. Razume se, da so našli mnogo radikalne literature, neštivilno pisem od radikalcev raznih struj, Leninovo in Trockijevo sliko itd. To seveda že potrjuje krivdo, po mnenju varuhov reda in mira.

• • •

Palmerjeva gonja proti radikalnemu delavstvu je imela en namen: Oslabiti ameriško delavsko gibanje v celoti. To se je zgodilo. Radikalne fraze prenapetih komunistov so mu služile v opravičevanje svojega početja. Kakor takrat Palmer, bodo našli tudi sedaj obilico letakov, brošur in proglosov, v katerih se poziva delavstvo na upor, v katerih se govori o direktni akciji, sabotaži in podobnih rečeh. Oblasti pa potem izvajajo direktno akcijo in sabotažo proti celokupnemu delavskemu gibanju. Ekstremisti niso ameriškega kapitalizmu danes še prev nič nevarni. S svojimi "revolucionarnimi" frazami pa škodujejo delavski stvari. Foster je inteligent. On razume razredni boj. On ve, da se z nasilji v danih razmerah ne more ničesar doseči. Toda okoli njega se zbira tudi nekaj ljudi, ki o razrednem boju nimajo pojma, pa si ga razlagajo po svoje. Raditega je on, kot njihov vodja, proglašen za "nevarnega radikalca". In progoni se morajo vselej pričeti po kaki katastrofi, ki se jo podtikuje stavkarjem, in po najdbah razstrelitev. Na Fosterja ne odpada prav nobena krivda za razne nezgode na železnicah v času sedanje stavke. Ampak nezgode se dogajajo. Krivci so na glavnih uradih železniških družb. Ti imajo sredstva in pota, da zvrčajo krivdo drugam. Skrajni ekstremisti jim le premnogokrat dajejo orožje v roko. Nezavedna delavska masa pa jim je v najboljšo oporo. Če ne bi bilo toliko nezavednosti, bi Harding svojo zadnjo poslanico drugače sestavil in Crowe ne bi pričel s svojimi progoni. Tudi uradniki države Colorado bi si konstitucijo drugače tolmačili.

• • •

Illinoiška trgovska zbornica je prispevala v fond za persekutiranje povzročiteljev izgredov v Herrinu \$25.000. Razne trgovske komore se zgražajo nad umorom neorganiziranih delavcev v Herrinu in za tiste, ki so po njih zatrdilo odgovorni za umore, zahtevajo smrtno kazen. V ta namen zbirajo prispevke, ki jih izročajo illinojškemu generalnemu pravdniku. Ta obljublja, da bo uvedel najstrožjo preiskavo in zagotavlja, da bodo krivci kaznovani. Možno je, da bo čez nekaj mesecev precej "krivcev" obsojenih v dosmrtno ali dolgoletne ječe, par jih bo morda poslanih na vešala. In ves sodni proces bo imel značaj boja proti premogarski uniji. Državni pravdnik Brundage, velik prijatelj finančnih interesov, je odločen izpeljati svojo nalogo. Sedanje mesto zavzema, ker so mu ga poverili delavski glasovi. Socialistični kandidat za državnega pravdnika pri delavstvu ni prišel veliko v poštev.

Socialistična administracija v Springfieldu bi tu-

di zasledovala krivce, toda bi jih našla drugje, kot Brundage.

• • •

Albert J. Moore, še zelo mlad in pretkan, je preletom prodajal delnice, znane kot "oil stock". Ta delnica bila zelo priljubljena "obrt", ki pa ne nese več tako. Ljudje, ki so želeli hitro obogateti, so s kupovanjem takih delnic izgubili še tiso, kar so si tekom mnogih let prihranili. Moore je pri tem poslu spom slabosti ljudi in pričel je z najboljšim businessmanom ustanovil je "novo vero." Za žrtve si je izbral lemo bogatejših slojev. Zdravil jim je "srčne bolečine". In tem, ko si je nekoliko opomogel, je odprl v Chicagu "življenski institut" v bližini, kjer stanujejo premenejši ljudje. Moore je vedel, da so postarne bogate ženske naivne, pa je pričel s svojo žetvijo pri njih. In mu je nova "vera" nesla, si je dal na enem najlepših krajev zgraditi rezidenco, ki ga stane nad \$30.000. In pak vere imajo tudi sovražnike in odpadnike. Njegova žena, katerim Moore ni zacelil srčnih ran, so vložili proti njemu tožbo. Najbolj razjarjeni so pa mošči, katerim je Moore "zmešal" žene in prinesel v družine ropir. Moore se iz vseh norčuje in vleče neumne ljudje naprej. Na sodišču se mu ne bo ničesar zgodilo, kaj zakoni protektirajo premetene lopove.

• • •

Raymond J. Bischoff je iznašel čudežni način, kako je obetal prinesiti bogastvo tisočerm delavskim družinam. Litvinci, Poljaki in drugi so mu nosili desetake, stotake, pa tudi tisočake, kdor ga je mogel spravit skupaj. V nekaj tednih se je vloga podvojila. Tak obresti niso dobili nikjer na svetu. Tako so mu nosili nad dva milijona dolarjev. Peter Lyskawinski, ki dela v klavnici, mu je prinesel \$50. Slišal je, kako se denar pri Bischoffu lahko pomnoži, pa je poskusil. Če dober teden je dvignil vlogo. Dobil je 75 mesto. Če Lyskawinski se je čudil in je pustil vseh \$75, da kapček še bolj naraste. In pripovedoval je o tem Lythasu, Kinskiju, Mondrowskemu in drugim. Geo. Pankratits je prodal celo hišico, da je na ta način čim več investiral. Ko je Bischoff "bankrotiral", je bil Pankratits ob hišo in denar. V obupu je napravil samomor. Drugi vložniki, žene in moški, so oblegali in naskočevali Bischoffov urad, policaji so se jim pa smejali in jih razgnali. Joka in solz je bilo veliko, dolarjev je to ni priklicalo nazaj. To se je dogodilo pred mesecem in o stvari smo pisali v tej koloni. Sodišče je imenovalo upravitelja bankrotnega podjetja, ki je pred nekaj dnevi naznanil, da dobe vložniki za vsak vložni dolar pet centov. Navadno se v takih procesih vsakega kreditorja obvesti, koliko ima prejeti. V tem slučaju se to ni izvršilo, ker je število upnikov preveliko. Takih in podobnih sličic je zelo veliko. Ignoranca vlade med delavskim ljudstvom in tisti, ki mislijo s tako maso delati že drugo leto revolucionarne poizkuse, niso mnogo bolj od tistih, ki so nosili svoje prihranke Pankratizem in Bischoffom ali od tistih žensk in moških, ki hodijo zdraviti svoje srčne bolečine v Mooretov "življenski institut".

• • •

Sindikati, ki je kupil kajzerjeve spomine, napisane na papir, za okoli milijon dolarjev, je poveril Angleščinjo May Christie prenesti kajzerjeve rokopise v Združene države. Prišla je iz Londona. "Dragocene" spomine je dala shraniti na parniku v jekleno blagajno. Ka je dospela v New York, so jo na pomolu čakali čamkarski poročevalci in fotografi. Kajti kajzerjevi spomini so velika reč. Priobčevali jih bodo serijalno razni ameriški kapitalistični listi in neumna publika jih

itala. Za dobra književna dela nima smisla. Če pa imela, bi tudi vedela, da so spomini raznih kajzerjev, kronanih in nekronanih, raztreseni po neštevilnih grobovih v Franciji, Rusiji, po skoro vsi Evropi, Aziji in Afriki. In tudi v Ameriki jih imamo. In svet se nahaja v krizi, ki je pahnila milijone in milijone ljudi v mizerijo. Ko bi znali ti milijoni misliti, bi dobili vse kajzerje in njihove spomine. Toda kajzerji jim še nekaj vzvišenega, zato milijon dolarjev za kraljeve rokopise, v katerih opisuje svoje spomine s kraljevega stališča.

Poljska je povečala svojo armado za 50.000 mož. Ona je uvedla pregnanstvo, kakor ga je imel prejšnji cesar. Evropa se potaplja v blatu ekonomskega močnega. V Italiji vlada fašizem. Francoski militarizem in imperializem besni. Ameriški kapitalizem vztrajno nastira boje proti delavstvu po vsem svetu, najbolj doma. Na Irskem se klanje nadaljuje. In tako lahko naštevati naprej in naprej. Družabni red je bil in je krivičen. Delavstvo, ki je pozvano, da ga pomeni, se prepira in obklada z blatom. To pomeni, samo danes zreli za tak družabni red kakršen je. Bolje bo boljše, mora tudi človeštvo postati boljše.

Zabite kritike.

Nekateri elementi, ki se proglašajo za "edino zvezano delavsko stranko", oziroma celo vrsto takih strank in stranic, vodijo boj proti kapitalizmu s lopačem po socialistih. Pred par leti so bili ne samo "papagaji", ampak šovinisti. Mnogi so do nedavna bili vodniki kapitalističnih strank. Svojo službo za kapitalizem pa vrše sedaj pod krinko "delavskih" strank. Naj je bolj v korist kapitalističnemu sistemu, kakor tudi delo desetletij, ki so ga izvršile socialistične organizacije? Samo pazite, kako napadajo ti novi odrešitelji. Nikdar ne boste opazili, kaj so oni napravili boljše, ampak vse, kar znajo, je blatiti delo socialistov.

Milvauški Novaček, ki je delal preje pri republikanski Sloveniji, je takrat prevajal članke proti socializmu, katere je plačala kapitalistična gospoda. Potem, ko je list prešel v druge roke, se je tudi Novaček prešel in iz kapitalističnega lakaja je postal "revolucionarni" demagog. Kako dga Novaček za revolucijo? Zvedel s tem, da blati socialiste. V zadnji izdaji svojega lista je napisal tudi zmes, ki jo je zlil na ogrske socialiste. Povodom otvoritve novega ogrskega državnega zbora so podali tudi socialistični poslanci svojo izjavo. In Novak in z njim drugi papagaji kriče, da ni dovolj revolucionarna in pri tem stresajo psovke na stavo. Ali Novak ve, koliko ogrskih socialistov je bilo pometanih v Donavo, koliko je bilo pomorjenih in koliko poslanih v ječo? Seveda, beli teror je nastopal po padcu Bela Kunove vlade proti komunistom in socialistom enako brezobzirno. Ampak velika večina glavnih vodij komunističnega režima je pravično pobegnila in pustila svoje manj vplivne tovarne v komunistični stranki usodi. Znano je, da so ogrski komunisti dvignili obtožbo proti Bela Kunu, v kateri so ga dolžili strahopetnega bega in korupcije. Trikotni moskovske Internacionale je po preiskavi izjavila, da so obtožbe neutemeljene, toda med ogrskim delavstvom vlada drugačno mnenje. S svojo nepremišljeno taktiko so komunisti razpalili ogrski buržvaziji strasti, ki je po Kunovem begu morila na levo in desno. In največja žrtev orgij belega terorja so bili so-

cialisti. Ko je teror malo ponehal, so pričeli socialistični elementi zbirati ostanke svojih razbitih organizacij in se prijeti taktiko, ki je v danih razmerah edino mogoča. Fanatiki in otročaji pa iz daljave kriče o izdajstvu in prodanosti buržvaziji. Marsikaj v delavskih organizacijah je vredno graje in marsikaj bi bilo potreba spremeniti. Vse to je dosegljivo, toda ne na način kot se ga poslužujejo kapitalistični lakaji v "delavskih" strankah, ki so največ odgovorni za zrahanje odporne moči mednarodnega delavstva proti svetovni reakciji.

Novaček je lahko "hero" v taki distanci od Budapešte. Iz njegovih doseganjih del lahko sklepamo, kakšen "hero" bi bil, če bi se nahajal v senci Hortijevih žandarjev.

Ti možiceljni se strašno radi zaletavajo tudi v Amsterdamsko Internacionalo. Pred rusko revolucijo in še nekaj časa pozneje jim je bila nekaj svetega, ko pa so v Moskvi organizirali rdečo Internacionalo strokovnih unij, so dobili papagaji ukaz, da morajo udrihati po Amsterdamski Internacionali. Razume se, da tudi to ne koristi nikomur drugemu kakor mednarodnemu kapitalizmu. V amsterdamski federaciji je bilo mesta za vse unije, radikalne in konservativnejše. No, Gompersu je tudi Amsterdam preradikalen. V Amsterdamski Internacionali je organiziranega ogromna večina mednarodnega delavstva. Vsi tisti, ki jo danes napadajo, so bili do pred par leti sami njeni člani, razun tistih, ki so prišli v "radikalno" gibanje po vojni, preje pa so delovali direktno v kapitalističnih strankah.

Iz Anglije se izvažajo v Ameriko premog. "Odrešitelji" kriče, da hoče s tem Amsterdamska Internacionala zlomiti stavko ameriških premogarjev. To je absurda trditev, kakor je bila absurda trditev komunistov, da je hotela United Mine Workers zlomiti zadnjo stavko angleških premogarjev, kajti tudi ameriški kapitalisti so takrat pošiljali premog v Anglijo.

Bojkot v mednarodnem obsegu je proglasila Amsterdamska Internacionala proti Ogrski vsled divjanja belega terorja, toda ni bil uspešen. Edino avstrijske strokovne unije, ki so socialistične, so ga popolnoma izvajale, najslabše pa jugoslovanske, ki so bile takrat pod kontrolo komunistov. Pa naj gospodje razjasnijo ta pojav, če morejo. Oni se zavedajo, da so navadni demagogi; če bi sedeli danes v unijah angleških premogarjev komunisti, bi angleški kapitalisti vseeno izvažali premog v Ameriko in naobratno iz Amerike v Anglijo.

Čut mednarodne vzajemnosti ni še tako daleč razvit med mednarodnim delavstvom, da bi se dale mednarodne akcije v bojih delavstva proti kapitalizmu izvajati s popolnim uspehom. Tega se delavstvo šele uči, pa naj se že prišteva k socialističnim, komunističnim ali h katerimkoli drugim frakcijam.

Kapitalizem je individualističen, in ne more biti drugačen. Kapitalistična produkcija ne služi potrebam ljudstva, temveč kapitalističnim profitom. Zato ne more biti socialno organizirana. V njej vlada konkurenca. Kljub vsemu poizvedovanju po tržnih zahtevah itd. se ne more preprečiti od časa do časa hiperprodukcija; neizogibni so tuptam polomi; celo elementarni dogodki, od katerih prihaja revščina, igrajo vlogo. V skladiščih se nagomili blago, ki se ne more prodati, pa se zapro tovarne. Slaba letina zniža kupovalno moč agrarne dežele, pa izgubi industrijalna dežela kupčijo. Vojsna se napove in trgovina je preprečena. Podjetniki pa odslove delavce . . .

Kongresna kampanja socialistične stranke za jesenske volitve v polnem teku.

Kongresna kampanja socialistične stranke Zedinjenih držav je odprta. To ne pomeni, da je vzela stranka iz svojih zaprašenih zabojev razne bobne in cimbele, in iz svojih polic razna gesla, ki naj mamijo ljudstvo, da ostane vse tako kakor je. Bobne in gesla prepušča socialistična stranka starim političnim šarlatanom, ki se zbirajo pod praporjem republikanske in demokratske stranke. Socialistična stranka ne vodi politične kampanje samo ob gotovih časih, temveč vseh 365 dni v letu; kajti zanjo pomeni vsaka politična kampanja nekaj več kakor samo glasovi, ki se oddajo na volilni dan. Za socialistično stranko je vsaka politična kampanja politična vzgoja za njen program. In če socialistična stranka ob času volitev povzdigne malo bolj svoj glas kakor sicer, če bidejo njene življenske žile malo bolj, kakor sicer, ni to nič drugega kakor znamenje, da se zaveda časa, ob katerem se izvrši lahko nekaj več propagande za razredni boj in razredno zavest, in privede v njen tabor lahko nekaj več raztresenih sil in simpatičarjev, kakor v času, ko ni volitev.

Volitve za socialistično stranko pomenijo v prvi vrsti nekakšen političen nabor, kjer se rekrutirajo nove politične sile, ki imajo uveljaviti prej ali slej, kar stranka zastopa v svojem programu.

Da pa ne bo napačnega tolmačenja, moramo takoj konstatirati, da program socialistične stranke ne razglaša samo revolucije, ki naj pride sama ob sebi. Med končnim ciljem in sedanostjo je pot, ki jo je treba prehoditi in preživetiti. To je treba vedeti, sicer se udajamo lahko iluzijam. Spoznavajoča to dejstvo, socialistična stranka ne pravi: *use ali nič*, temveč skuša graditi stopnje kamne, po katerih ima priti do končnega cilja. Ti stopnji kamni so razne zadeve, ki se tičejo raznih koristnih slojev družbe že danes. Ti stopnji kamni pa so lahko relativno boljši ali slabjši, trdnjši ali šibkejši. To relativno boljše ali slabše je treba priznati, ker je tukaj in se da diferencirati; treba je priznati to radi poti, radi splošnega napredka, ki ga človek mora imeti, če hoče, da ne zastane na poti kulture in civilizacije. Kaj naj bi bile te zadeve na kratko? Zadeve so to industrialnega delavstva, zadeve malega farmarja ali najemnika, zadeve učiteljev, zadeve šolstva, sfarostnega zavarovanja, zadeve elementarnih svobodščin itd. itd. Te zadeve se tičejo v globljem smislu vseh članov človeške družbe, ker so druga od druge odvisne. In ker je to tako, je čisto naravno, da mora imeti stranka v programu izjave, ki določajo poleg končnega cilja tudi to, kakšno stališče zavzema stranka glede teh zadev danes.

Ameriška socialistična stranka je izdala pred kratkem program za kongresno kampanjo, ki je program, kakršne izdaja stranka ob takih volitvah. Da se čitatelji seznanijo z njim in ga lahko primerjajo s programi drugih političnih strank, ga prinašamo tukaj v prevodu.

Ta program se glasi z uvodom:

Uvod.

"Nastopne kongresne volitve se bodo vršile v znamenju neizprosne boja profitarjev proti interesom delavskega ljudstva.

Kakor hitro je bil sklenjen z evropskimi silami

mir, so naši industrialni magnatje napovedali našemu delavstvu takoj vojno.

Gospodarji po vsi deželi, organizirani v različnih zvezah, so začeli neizprosni boj, da se ovrže primanje unij in ustanovi "odprta delavnica". Namen tega je bil, da se odvzame delavstvu pravica do organiziranja in tako omogoči, da postane masa brezmočnih in lov, ki bi bili za vsak odpor napram gospodarjem nesposobni.

Med tem ko so gospodarji delali v vojnem času še potem velikanske dobičke, take, da se ob njih in vilkah človeku te velike lasje, so jeli trgati delavstvu, ki omogočilo te velikanske profite, plačo in pomembnost delavne ure, češ, da so padle cene blaga.

V tej kampanji ameriških kapitalistov proti delavcem je stalo v ospredju kapitalistično časopisje, podpirano po oddelkih sedanje vlade.

Potom cele vrste uničujočih odlokov devetih let, ki tvorijo najvišje sodišče Zedinjenih držav, ne da bi bili odgovorni ljudstvu, so razveljavili takozvan Claytonov zakon, edini zakon, ki je bil kedaj sprejet v kongresu proti gospodarski tiraniji in obrambi delavcev v bojih z gospodarji, in tako omejili pravico do organiziranja novih članov v unije; onemogočili so izoblastnost njihove moči v bojih z odvzetjem pravice do piktiranja; izročili so njihove fonde na milost in ne milost njihovim gospodarjem, in razveljavili so zakon za obrambo otrok proti izkoriščanju od strani nesitnih in grabežljivih kapitalistov, ki posedujejo mlinske rove in tovarne.

Vsa vladna mašina proti delavstvom.

V času najintenzivnejših bojev, ki jih je bilo potrebno izvršiti delavstvo za svoj obstanek v premoški industriji in na železnicah, je predsednik Zedinjenih držav držal javno z magnati železnic in premoških rofov, pozivajoč državne uradnike, naj zapode nezadovoljne sužnje s surovo silo nazaj k delu.

V izvrševalnih oddelkih zvezne vlade kakor na sodiščih; v kongresu kakor v državnih postavodajah; v časopisju kakor v šoli, vzdiguje reakcija svojo glavo; tiranija in brutalnost triumfira.

To ogroževalno stanje pa se ne more na noben način pripisati zgolj novemu geslu "o normalnih časih", ki ga je bila izdala republikanska stranka. To stanje ima svoje korenine že pri demokratski stranki, ko je vladal še Woodrow Wilson, in ga podpirali v oboje stranki enako. To je praktično izvajanje diktature kapitalističnega razreda, ki se izraža tako jasno v demokratski stranki, kakor pri republikanski. Za delavstvo ne more biti v teh dveh strankah torej nobene upanja, ker ne more zastopati delavskih interesov. Njegova rešitev je edino v tem, da stare obe stranki kapitalistične stranke, to je republikansko in demokratsko in s tem vrže ob tla ves profitarjski sistem; da vzame v roke politično vlado in upravo industrije in jo vodi v interesu vsega ljudstva — brez kakih posebnih privilegijev za tega ali onega, pač pa enakopravno za vse.

To je velika naloga, katero mora ameriško delavstvo izvršiti radi samoohrane, radi upostavljenja državljskih svobodščin in za blagostanje vsega ljudstva.

To je tudi končni cilj socialistične stranke; in ozirom na izvrševanje in dosega tega cilja, stopa socialistična stranka v kongresno borbo 1922, s programom, ki se glasi:

1. Socializacija ali podružabljenje.

Javno lastništvo vseh javnih naprav in prirodnih virov, zlasti železnic, rudnikov, jeklarn in drugih temeljnih industrij, ki so dosegle narodni monopol, z posebno oskrbo zastopništva delavcev, ki naj upravljajo te industrije.

2. Delo.

Navadno 44 urno tedensko delo ali manj, če diktično tako izjeme; minimalna plača, temelječa na dosegem življenju in sistem vladnega zavarovanja vseh delavcev za slučaj bolezni in brezdelja; za slučaj stanja, onemoglosti, kakor za slučaje pohabljenosti pri delu, brez kakih prispevkov od strani delavcev.

Uzakonitev zadostnih ustavnih dodatkov, ki naj obravnavajo delo mladoletnim bodisi v katerikoli industriji, trgovski ali agrikulturni stroki; dodatki, ki naj enkrat za vselej ugotove pravico delavcev do organiziranja, štrajkov in piketiranja; odprava izdajanj sodnijskih prepovedi po sodiščih, kjer ima delo spore s kapitalom, kakor tudi, da se odvzame sodiščem pravo zlorabe moči za razveljavljanje zakonov, ker so naj neustavni.

3. Farmarsko vprašanje.

Obdavčenje vseh zemljišč, ki niso obdelana ali jih lastniki ne obdelujejo, za polno rentalno vrednost; razveljavitev zadostnih vladnih kreditov za farmarske zaloge z nizkimi obrestmi in oskrbo modernih poljskih strojev in orodja; obsežen načrt za odpravo najemniških farm; ustanovitev javnih žitnic, sprav in hladilnih shramb.

4. Državlanske pravice.

Takojšnje uspostavljenje popolne svobode govora, tiska in shajanja in popolno amnestijo za vse osebe, ki so v ječi radi političnih izpovedanj, ker so bili proti ropni ali so bili v vojnem času aktivni v unijskem gibanju. Stroga izvedba 13., 14. in 15. dodatka k ustavi, ki se tičejo črncev, kakor tudi izdatno postavodajo, da se zasigura črncem popolne politične, industrialne in izobraževalne pravice.

5. Imperializem in militarizem.

Priznanje ruske in mehiške vlade. Takojšen odklop okupacijskih čet iz Haiti in Santo Domingo, in odstopitev od samovoljnega in nezakonitega gospodstva nad tema republikama. Hitro znižanje in končno odprava stalne vojske.

Socialistična stranka predlaga te politične zahteve v imenu Zedinjenih držav, zlasti delavstvu, kot korak, ki je namenjen, da reši vlado izpod neprenašujoče kontrole grabežljivih interesov profitarjev, da vrne ljudstvu njegove pravice in svobodo, ki je potrebna za demokracijo, da osvobodi producenta izpod tiranije in izkoriščanja kakor konsumenta izpod neoviranega odiranja in potlačevanja, in tako gladi pot za vlado, ki ima temeljiti na resnično politični in industrialni enakosti, družabni pravici in svetovnem miru.

Socialistična stranka in vsi njeni kandidati, ki so bili izvoljeni v kongres, se zavezujejo, da bodo napeli za realizacijo tega programa vse sile, in na podlagi tega vpraša stranka vse ameriško delavstvo za njihove glasove.

Naša kongresna kampanja je s tem odprta. Na delavstvu vseh poklicev Zedinjenih držav pa je sedaj odvisno, v koliki meri in v kako doglednem času naj se guraji program uveljaviti.

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ:

Dva starca.

(Konec.)

Ko se je Jefim ulegel počivat, ga je obšla izkušnja. Niso okrali romarja, je premišljeval. Zdelo se mu je, da oni ni imel nič denarja. Nikjer ni nič daroval. Mene je pustil plačevati, sam ni dal nič in pri meni si je vzel rubelj.

Tako je premišljeval Jefim in si očital: kaj bi slabo sodil človeka, greh si napraviljam, nočem več misliti na to. A vedno zopet se je spominjal, kako je imel romar piko na denar, in da ni prav nič verjetno, da bi mu bil ukralkdo mošnja — denarja ni imel. Laže.

Zjutraj zarana so šli k maši v veliko cerkev vstajenja, h grobu Kristovemu. Romar ni izpustil Jefima, šel je z njim skupaj.

Kako vrvenje ljudi najrazličnejših narodov okoli cerkve! Rusi in Grki in Armenci in Turki in Sirci, nepregledna množica. Jefim je prišel z vsem tem ljudstvom k svetim vratom, šel mimo turške straže h kraju, kjer so vzeli Kristusa s križa in ga mazilili, in kjer gori zdaj devet velikih svečnikov. Postavil je luč.

Potem ga je peljal romar po stopnicah navzgor na desno na Golgato, na kraj, kjer je stal križ; Jefim je opravil svojo molitev. Pokazali so mu razpoko, kjer se je odprla zemlja dol do pekla, pokazali mu tisti kraj, kjer so roke in noge Gospodove z žebli pribili na križ, pokazali mu Adamov grob, kjer je Kristova kri tekla na njegove kosti. Prišli so do kamna, kjer je sedel Kristus, ko so ga s trnjem kronali; k stebru, kamor so ga privezali, ko so ga bičali. Potem je videl Jefim kamen z luknjama za nogi Kristovi. Hoteli so pokazati še več, a ljudstvo je sililo naprej; vsi so hoteli, da bi prišli v grobno kapelo, k rakvi Gospodovi. Tuja maša je bila pri kraju, začela se je pravoslavna. Jefim je šel z ljudstvom h kapeli.

Hotel se je iznebiti romarja, ki se mu ni zdel pošten, a ta ga ni izpustil, in tako sta šla skupno h grobu Gospodovemu. Hotela sta stopiti na ospred, a nista prišla skoz množico, ki se je rinila in drenjala, tako da ni mogel človek ne naprej ne nazaj.

Jefim je gledal naprej in opravljal svojo pobožnost; zdajpazdaj se je potipal, če je njegova mošnja še tu. Njegove misli so bile razdeljene: prvič je mislil — da ga romar goljufa; drugič je mislil — če ni sleparil, ako je v resnici okraden, da bi se njemu utegnulo istotako goditi.

Tako je stal Jefim, molil in gledal na ospred v kapelo, kjer je gorelo nad grobom šestintrideset svetilk; ko je pogledal preko glav, kako čudo! Ravno pod svetilkami, prvi od vseh, je stal star mož v sivem kaptanu, pleša se je svetila čez vso glavo kakor pri Jeliseju Bodrovem. Počoben je Jeliseju, je premišljeval, pa saj ne more biti. Pred menoj ni mogel priti sem, teden pred namí je bila odšla zadnja ladja — in na naši ladji ga ni bilo, videl sem vse romarje.

Starec je opravil svojo pobožnost in se priklonil trikrat: enkrat naprej pred Bogom in potem pred pravoverniki na obe strani; in čim je obrnil glavo na desno, ga je spoznal Jefim. On je bil, Bodrov sam! Črna, kodrasta bradica, ob licih osivela, in obrvi in nos in ves obraz — Bodrov je! On sam je, Jelisej Bodrov!

Jefim se je veselil, da je našel tovariša, in se obenem čudil, kako je došel Jelisej pred njim.

Ej, Bodrov, si je rekel, kako ti je prišel čisto na ospred! Moral je dobiti koga, ki ga je peljal. Pri izho-

du ga gotovo najdem. Svojega romarja v kuti pustim in potem grem z Jelisejem; morda me spravi tudi naospred.

In vedno je pogledaval Jefim tja, da bi ne izgubil Jelisefa iz oči, a maša je bila pri kraju, romarji so se drenjali k svetišču, poljubiti ga, in so pehali Jefima v stran. Zopet se je začel bati za svoj denar. Tiščal je eno roko na možno in se izkušal preriniti. Prišedši iz gneče, je hodil in hodil, iskal in iskal Jeliseja. Ne da bi ga bil srečal, je zapustil tempel. Iskal ga je po prenočiščih, a nikjer ga ni našel. Ta večer tudi romar ni prišel. Izginil je bil in tudi rublja ni bil oddal. Jefim je ostal sam.

Naslednjega dne je šel zopet h kapeli božjega groba v spremstvu enega starcev iz tambovske gubernije, s katerim se je vozil na ladji. Hotel je priti na-ospred, a zopet so ga spehali nazaj, in postavil se je k stebru in je molil. Gledal je naprej — pod svetilkami, tik ob grobu Gospodovem, na prvem mestu je stal Jelisej, roke razprostrate kakor duhovnik pri altarju, in njegova pleša je svetila preko cele glave. Zdaj ga ne izpuštim iz oči, si je mislil Jefim. Posrečilo se mu je, da se je zdrenjal v ospredje — Jeliseja ni bilo.

Tudi tretji dan je šel Jefim k maši, in zopet je videl: na najsvetejšem kraju, vsem viden, je stal Jelisej, roke razprostrate, in gledal navzgor, kakor bi videl nekaj nad sabo; in pleša je obsevala vso glavo. No, si je rekel Jefim, zdaj ga ne prezrem, hočem se postaviti k izhodu; zdaj pa že ne prideva več vsaksebi. Jefim je šel ven in je čakal, da je odšlo mimo vse ljudstvo — Jeliseja ni bilo vmes.

Šest tednov je ostal Jefim v Jeruzalemu in je obiskal svete kraje: bil v Betlehemu in v Betaniji in pri Jordanu; na grobu Kristovem si je dal pritisniti pečat na novo srajco, da ga pokopljejo v tej srajci; vzel si je prsti, sveč s svetih krajev, napolnil steklenico z vodo iz Jordana, izdal svoj denar in obdržal samo majhen ostanek za nazaj. Odpravil se je na pot, prišel do Jafse peljal z ladjo do Odese in šel peš domov.

Jefim je hodil sam isto pot. Čim dalje je prišel tem bolj ga je skrbelo, kako žive doma brez njega. Veliko vode, je premišljeval, steče v enem letu. Za dom nabiraš vse svoje žive dni, a razdreti hišo, ne traja dolgo. Kako je neki gospodaril sin — kako se je naredila pomlad — kako je prezimila živina — če je hiša kakor sem naročil, dozidana?

Prišel je tja, kjer sta se prejšnje leto ločila z Jelisejem. Ljudi ni bilo spoznati več. Pred letom v bedi, in zdaj so živeli dobro. Polje je bilo izvrstno obrodilo. Vsi so si opomogli in so pozabili na prejšnje trpljenje. Ko je prišel Jefim v vas, je priskakljalo iz bližnje kočee dekletce v beli srajci.

“Dedek! Dedek! Ustavi se pri nas.”

Jefim je hotel iti mimo, a dekletce ga ni pustilo naprej, prijelo ga je za suknjo, ga vteklo v kočee in se smejalo.

Tudi kmetica in majhen fantič sta bila prišla na prag in sta migala.

“Ustavi se pri nas, dedek; večerjaj in ostani čez noč.”

Jefim je vstopil. Poprašam po Jeliseju, si je mislil. Saj je bila pač ta kočee, ki je šel vanjo, da bi pil. Kmetica mu je odvezala malho, mu prinesla vode, da se je umil, in ga povabila, naj sede za mizo. Potem je prinesla mleka, sirovih pogač in kaše. Tarasič se je zahvalil in pohvalil ljudi, da gostoljubno sprejemajo romarje.

Ženska je zmajala glavo.

“Kako bi mogli drugače,” je rekla. “Romar nam učil spoznati življenje. Živelimo, pozabivši na Boga in Bog nas je tako kaznoval zato, da smo vsi pričakovali smrti. Lanskega poletja smo prišli tako daleč, da smo vsi ležali — ničesar nismo imeli jesti in bili smo bolni. In bili bi umrli, a Bog nam je poslal starčka kakor si ti. Sredi dneva je vstopil, da bi pil, in nas je v del, imel usmiljenje in ostal. Dal nam je piti in jesti in nas postavil na noge — in zastavljeno zemljo nam rešil, konja in voz nam je kupil in nam ju pustil.”

V kočee je stopila starka in prekinila ženskin govor.

“In sami ne vemo,” je dejala, “ali je bil človek kakor angel božji. Vse je ljubil, vse je pomiloval in je šel in ni povedal svojega imena; tako da ne vemo, za koga naj molimo k Bogu. Kakor da vidim pred seboj; lelim čakam na smrt — starček vstopi, preprost možiček in plešo, da bi pil. Kaj se klatijo taki ljudje okoli? ona mislila jaz grešnica. In on pa — kaj je storil z malho? Čim nas je zagledal, takoj je djal malho dol, tukaj na tem-le mestu, jo odvezal. . . .”

Dekletce se je umešalo.

“Ne, babica, najprvo je sem-le, na sredi kočee položil malho, potem jo je djal na klop.”

In prepirale so se in omenile vse njegove besede in dela; kje je spal, kaj je storil, kaj in s kom je govoril.

Na noč je prišel tudi kmet s konjem in pripovedoval o Jeliseju, kako je živel pri njih.

“Da ni prišel k nam,” je rekel “vsi bi bili umrli v grehah. Ležali smo v obupu in umirali, godrnjali na Boga in na ljudi. On nas je postavil na noge in po njem smo spoznali Boga in zadobili vero v dobre ljudi. Kristus mu poplačaj. Preje smo živeli kakor živina, on nas je naredil ljudem.”

Jefim se je ulegel. Ni mogel zaspati, Jelisej mu ni šel iz misli, kako ga je videl na prvem mestu trikrat v Jeruzalemu.

Torej tukaj, je premišljeval, me je prehitel. Če je sprejel Gospod mojo daritev, ne vem — njegovo pa je Gospod sprejel.”

Zjutraj se je poslovil od svojih gostiteljev. Dali so mu sirovih pogač na pot in so šli na svoje delo. Jefim je stopal proti svojemu domu.

Ravno pred letom dni je bil odšel Jefim. Na spomlad se je vrnil domov.

Zvečer je prišel. Sin je bil v krčmi in je kmalu vstopil, že nekoliko pijan. Jefim ga je izprašal in je mu previdel kmalu, da je sin zapravil veliko denarja in zanemarjal gospodarstvo. Oče se je kregal, sin je postal grob.

“Sam bi se bil ganil,” je vpil. “A si šel, si pobral ves denar in zdaj ga hočeš imeti od mene.”

Stari se je razhudil, in udaril sina.

Ko je šel zjutraj Jefim Tarasič k starosti, da bi oddal svoj potni list, je prišel mimo doma Jelisejevega. Jelisejeva stara je stala zunaj na stopnicah.

“Bodi pozdravljen boter. Ali si, ljubček srca, srečno potoval?”

Jefim Tarasič se je ustavil.

“Hvala Bogu,” je rekel, “prišel sem tja, sem izobil tvojega starega, slišim pa, da je prišel domov.”

In starka je govorila — rada je klepetala.

“Je prišel nazaj, dobrotnik, kmalu po Marijini Vnebovzetju. Kako smo bili veseli, da ga je Bog pripeljal domov! Žalostno je bilo pri nas brez njega. Z delom mu ne gre nič več prav od rok — njegova leta so že prešla. A vendarle je on glava in z njim se čutimo

deležje. In kako se je tudi fant veselil! Brez njega, prvi, je kakor brez luči v očeh. Žalostno, zaželjeni, in je bilo brez njega, radi ga imamo, in kako ga imamo radi!"

"No, ali je zdaj doma?"

"Doma, ljubček, v čebelnjaku, spravlja roje. Roj je dober, pravi. Tako moč je dal Bog čebelam, da starišakega niti ne pomni. Neračuni grehov Bog, pravil. Lepi, zaželjeni. Kako bo stari vesel!"

Jefim je šel skoz vežo čez dvorišče v čebelnjak k kraljevi. Jelisej je stal brez mreže, brez rokavic v si- en kaftanu pod brezo, roke razprostrate preko cele ose, kakor je stal v Jeruzalemu pri grobu Gospodov- en, in nad njim, kakor v Jeruzalemu, je bliskalo skoz- eno nad njegovo glavo so se v migljajočih solnčnih- enih zlate čebele spletle kakor v venec, rojile so o- eno njega, a pičila ga ni nobena.

Jelisejeva stara je poklicala moža.

"Boter," je rekla, "je prišel."

Jelisej se je ozrl, pobral previdno čebele iz bra- ena in šel veselega srca botru naproti.

"Si zdrav, boter, zdrav, dobri človek? Ali si imel- eno pot?"

"Noge so hodile in vode sem ti prinesel iz reke- ena. Pojdi k meni, vzemi si jo. Ali če je Gospod- en prejel daritev. . ."

"No, hvala Bogu, hvaljen bodi Jezus Krist!"

Po kratkem molku je Jefim zopet povzel besedo.

"Z nogami sem bil tam," je rekel, "a če sem bil- eni z dušo, ali kdo drug. . ."

"Je božja stvar, boter, božja stvar."

"Stopil sem domovgrede v kočo, kjer si zaostal. . ."

Jelisej se je prestrašil.

"Je božja stvar, boter, božja stvar. Pojdi vendar- ena, prinesem medu."

In Jelisej je pretrgal pogovor in je govoril o do- enih stvareh.

Jefim je vzdihnil in ni govoril ne o ljudeh v kočii- eno tem, da ga je videl v Jeruzalemu. In zapopadel je, da je Bogu dopadljiva le ona daritev, ki jo prinašamo- ena ljubenzijo in dobrimi deli.

Kdor pomaga organizirati proletariat, si pridobi- ena večje zasluge, kakor tisti, ki ga hujska.

Socializem predpostavlja znanje in razumevanje. In samega srca se ne zajema. Študirati ga je treba, in- ena kakor tega ne stori, nima pravice govoriti v njegovem- ena imenu.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČ- NINA POTEKLA?

Pričujoča številka "Proletarca" je 780.

Če je številka poleg vašega naslova manjša kot- ena 780, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. In- ena povite jo takoj, ali pa sporočite, da jo poravnate- ena prej, sicer se vam list ustavi. Zlasti velja to za- ena naročnike v tistih naselbinah, v katerih Proletarec- ena nima zastopnika.

Poštni zakon zahteva, da je naročnina poravna- ena na: istotako hočejo svoje tiskarna in drugi upniki. In- ena če čakajte, da vas upravništvo opominja s posebnim- ena imenom. Ti opomini morajo za en čas izostati. Prvič- ena stanejo denar, drugič pa vzamejo čas, ki je odločen- ena za druga dela. Prosimo, uvažujte to!

UPRAVA PROLETARCA.

Socialistična zmaga v Burgenlandu.

Burgenland je deželica, ki jo je zavezniški svet s- ena St. Germainsko mirovno pogodbo določil Nemški Av- ena striji; preje je pripadala Ogrski. Njeno prebivalstvo, broječe 300,000 duš, je večinoma nemško. Madžari so se dolgo branili izročiti ta kos Avstriji. Hortijev teror se je čutil v Burgenlandu ravno tako kakor po vsem ostalem Ogrskem in socialistično gibanje je bilo zati- ena rano in ovirano. Pri zadnjih volitvah v deželni zbor male deželice se je pokazalo, kakšno je resnično raz- ena položenje prebivalstva. Socialistični kandidatje so do- ena bili 50,067 glasov in 13 poslancev; klerikalci 39,995 glasov — 10 poslancev; kmečka liga 22,008 glasov — 6 poslancev; vsenemci 16,029 glasov — 4 poslance. Pos- ena slanci so bili izvoljeni na podlagi proporcionalnega volil- ena nega sistema. V dunajski državni zbor so izvoljeni iz Burgenlanda ob istem času, kakor v lokalni (deželni) zbor, trije socialisti, trije klerikalci, eden vsenemec in eden agrarec.

Volitve so zanimive v toliko, ker dokazujejo, da- ena ves dolgotrajni Hortijev beli teror ni mogel udušiti socialistične misli in so šli socialisti z volilnega boja kot najmočnejša stranka.

Pri bari se nekdo priduša: "Jaz sem boljši so- ena cialist kot kdorkoli drugi." Agitator, ki se je na svojem agitacijskem potu slučajno ustavil v lokalni, stopi k njemu: "Naroči se na Proletarca. Iz liste naročnikov razvidim, da vtej naselbini list sploh nima naročnikov razun dveh." — "O, jaz čitam samo angleške socialistične liste, na katere sem na- ena ročen." — "Katere?" "Najboljši socialist" ni ve- ena del za noben angleški socialistični list po imenu. Priznal je končno, da ni na nobenega naročen. In končno se je naročil na Proletarca. Danes je "naj- ena boljši socialist" dober socialist, ker ve, da v socia- ena lističnem gibanju ni takih stvorov, ki bi se označe- ena vali z "najboljšimi" socialisti.

Bojujemo se za nekaj, kar naj pride, česar pa še ni. Torej ne moremo voditi boja tako, kakor da bi že bilo, kar še ni. Boj se mora voditi na takem polju, ka- ena kršno je.

V nedeljo 3. septembra

VELIK

Socialistični piknik

V RIVERVIEW.

Vstopnice se dobe v upravništvu Proletarca.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

VTISI Z AGITACIJSKEGA POTA.

CHICAGO, ILL. — "Cleveland!" je zaklical sprednik, ko smo se bližali Union postaji ob Erijskem jezeru. Mislila sem si: "Zdaj bom pa videla tisti toliko opevani Cleveland, o katerem se je že mnogo govorilo in pisalo."

Mesto Cleveland je lepo; posebno se mi je dopadlo ko sem slišala na ulici slovensko govorico. Človek se počuti neko domačega med domačini. Sodrugi in prijatelji so me sprejeli prijazno in mi šli na roko v vsih ozirih tako, da sem se počutila med njimi kot doma. Videla sem načrt za nemaravani Slovenski dom, ki obeta biti nekaj znamenitega. Slovenci, samo nekoliko več vzajemnosti, sodelovanja, požrtvovalnosti in kooperacije naj bi bilo med vami, pa boste v kratkem imeli stavbo, na katero boste lahko s ponosom kazali kot največji in najmodernejši Slovenski dom v Ameriki. Ko bo prišel kdo odzunaj, mu boste lahko z veselim srcem rekli: "Poglej, to je naš Dom!" Brez dela in skupne vzajemnosti niso še nikjer zgradili Slovenskega doma, dasi se že mnogo slovenskih naselbin ponaša z njimi.

Slovenski dom je potreben v vsaki naselbini, da se v njem zbirajo rojaki in razpravljajo o važnih vprašanjih, nanašajočih se na industrijo, gospodarstvo, politiko in vsesvetovne vzajemnosti. Od takih zborovanj je več pričakovati, kot od vsega cincanja krog božjih hramov, kjer imate pravico le plačati in poslušati. Ob času volilnih kampanj se v svojih prostorih prirejajo shodi in tako prirede velikanske demonstracije vprid svojim kandidatom.

Slovcem v Clevelandu resno priporočam, da naj pristopajo v socialistični klub. Možje, vaša dolžnost je, da pridete zraven in da tudi žene pripeljete s sabo, da se natančno pouče o politiki in programu delavskih kandidatov. To je neobhodno potrebno, da ne bodo rekle, kot sem zdaj naletela na en slučaj: "ne grem voliti če me pride policaj iskat!" Žene! možje so vam dali po dolgoletni borbi naprednih mož in žensk volilno pravico; pokazali so, da imajo zaupanje v vas. Vaša sveta dolžnost je torej, da se pokažete vredne družice svojih mož in vpoštevate enakopravnost, ki ste je deležne. Zato pojdite vse na volišče meseca novembra, in volite socialistične kandidate!

V Collinwoodu sem prisostovala seji stavkarjev iz Lake Shore tovarne. Opazila sem nekako zaspanost pri stavkarjih. Za službo stavkovnih straž se je vsak zanašal le na drugega, tako da so skoraj vedno le eni in isti bili na straži, kar pa ni pravilno, niti pravično. Bratje, ko enkrat zmagate, boste vsi deležni enakih pravic, torej bi se morali zavedati, da je dolžnost vas vseh pomagati k zmagi. V slučaju da je stavka izgubljena, boste krivi vi, ki niste hoteli pomagati bratom in sebi v borbi za zboljšanje delavskega stanja!

Se eno zanimivost sem se domislila. V Clevelandu je rojak po imenu Vahčič, ki prodaja neke vrste pomado in tinkturo za lase, ter jo razglašja kot najboljšo sredstvo. (Ne vem ali misli za rast, ali za izpadanje las.) Prilika je nanesla, da sem osebno spoznala g. Vahčiča. Opazila sem, da nima mož popolnoma nič las na glavi. Čudila sem se, zakaj ne rabi mož nekoliko tistega mazila na svoji glavi, ki ga tako hvali drugim. Jaz mislim, da je mazilo dobro ako hoče človek lase zgubiti, in priporočam vsem rojakom, ki bi se radi iz kateregakoli vzroka iznebili sivih las, naj si naročijo Vahčičevo mazilo.

Upam, da mi bodo sodrugi in rojaki v Clevelandu oprostili, ako se ne bom vsakemu posebej zahvalila za prijaznost in postrežbo, ker bi vzelo preveč prostora. Zadostuje naj to, da se vam vsem ki ste mi pripomogli do dobrega uspeha in izkazali postrežljivost, najpriskrbeje zahvaljujem. Ostali mi bode v živem spominu.

Iz Clevelanda sem se napotila v Barberton, Ohio. Prišedši tja sem se takoj napotila na agitacijo za list Proletarec z rojakom Železnikarjem. Presenečena sem bila, da so naše slovenske žene tako napredne. Zavedajo se, da so žene delavcev in da se morajo z močjo vred boriti za vsakdanji obstanek. Žene Barbertona le tako naprej; boljša bodočnost za vas in vaše otroke vam je zagotovljena.

V načrtu imajo tudi Slovenski dom, katerega lastniki baje kmalo zgradili, ker zemljišče je že kupljeno. Potrebujemo ga kot vse druge slovenske naselbine. Le pa gumno naprej in ne bo dolgo ko boste imeli svoje narodno zbirališče, kjer bo vaše delo še bolj plodovito kot je bilo do sedaj.

Slovenci v Barbertonu so bili jako prijazni z mano, za kar se jim najpriskrbeje zahvaljujem. Hvala tudi za postrežbo in kooperacijo pri agitaciji za list Proletarec. Živeli!

Iz Barbertona sem se podala v Lorain, Ohio. Lorain ni ravna velika, ampak dokaj prijazna slovenska naselbina. Kot v drugih mestih, tako tudi v Lorainu ko prideš med Slovence se oddahneš in praviš: "Zdaj smo pa doma." V Lorainu so Slovenci napredni in delajo na to, da bodo kmalo zidali Slovenski dom, v katerem bo kulturno delo veliko lažje, kot pa počitati se po drugih dvoranah. Svoječasno so Lorainčani imeli socialistični klub, ki pa je propadel med vojno, kot v mnogih drugih naselbinah. Želeti je, da bi ga na novo organizirali, kar bi v naselbini kot je Lorain le iz naprednjaki, ki jih ima, ne bilo težko.

Hvala vsem, ki ste mi pripomogli do dobrega uspeha pri agitaciji za delavsko stvar. Nadalje se zahvaljujem za prijaznost in naklonjenost, ki ste jo izkazali, ter vam kličem: Živeli!

FRANCES A. TAUCHAR.

DVA NAČINA PROBUJE.

CHISHOLM, MINN. — Iz Minnesote poročila mi tako pogosta v slovenskih listih, kakar n. pr. iz Pennsylvanije in Kansasa. Pri nas ni stavk, dasi z delavski razmerami nismo prav nič zadovoljni. Kako se dela po tukajšnjih železniških rudnikih, vedo le tisti, ki so garali, ali pa še garajo tukaj. Plače so nizke za zaporno pogodbeno delo. Ravno tako škandalozno nizke so tudi dnevne plače. Idealnih razmer torej pri nas ni. Zabavlja se veliko, toda večinoma pri pijači.

Naš napredek ne oglašamo tako glasno, kakor katere naselbine po drugih državah. Smo bolj strupeni. Mi, kakor že omenjeno, se pogovarjamo najraje pri pijači. Za "munshine" vsakojake kakovosti skrbi "organizatorji" Workers party. Ljudje, ki so jo ustanovili, menda ne verujejo v izobrazbo, pač pa v zadržanost mase. Munshine navdušuje, zato ga fantje producirajo da je kaj. Nekateri so prišli celo v navskraj je z varuhi 18. amendmenta, drugi, bolj oprezni so pa poskrili.

Je pač čudna ta naša Minnesota po železnem krožju. Zima se bliža, revolucija in take reči. Tudi gozdne požare smo imeli, kakor skoro vsako leto. In jezimo se na delavske voditelje, ki nas vsaki dan trikrat prodajo. Proti kompanijam — well, proti nim nimamo ničesar. Delavstvo po železnem okrožju je ravna večinoma tako, kakor žele bosci. Bo pač treba najti kaj drugega kakor munshine, da se prebudi tukajšnje delavstvo in postane resnična sila, zmožna rešiti boje za svoje interese. Sedaj je še žoga v rokah političarjev na eni strani, na drugi jo pa zavajajo demagogi, ki ga pitajo z neumnimi frazami in ga napajajo z "munjšajnariskim" strupom.

Zelo potrebno je širiti med tukajšnjim slovenskim delavstvom "Proletarca". Čitanje Proletarca bi moglo odprlo oči. Žal, da se tu tako malo čita. Bo pa treba še veliko dela, da se prebudi naše delavstvo in duševnega spanja, da preneha sanjati in se pritoževati resnega dela — A-N-A.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Uspehi agitacije. — Nad tisoč naročnin, večinoma nove. — Pot do še bolj-
ših uspehov. — Številni sovražniki. —
Malo primere. — Čitanja ni nikdar do-
volj. — Važno je, kaj in kako čitate.

Sodrug L. Urbancich iz Detroita komentira med drugim: "Iz poročil s. Pogoreleca in sodruginje Taučar razvidno, da se list (Proletarec) da razširiti, samo energičnejšega dela in več požrtvovalnosti je treba." In list se da razširiti. Toda za to delo je treba več agitatorjev. Nadalje je treba več takih, ki bi bili privrženi tudi nekaj žrtvovati za naše socialistično glasila. Ne več požrtvovalnosti od tistih, ki že leta žrtvu-
jejo, ampak VEČ požrtvovalnosti od tistih, ki nič ne prispevajo na altar razredne borbe, dasi se mnogi iz-
med njih prištevajo k razredno zavednemu delavstvu.

Od 1. januarja to leto do 14. avgusta so poslali agi-
tatorji 1.151 naročnin za Proletarca. Izmed lokalnih
zastopnikov jih je poslal največ s. Gorjup iz Clevelan-
da, namreč 101 naročnin. Drugi so jih poslali od 30 in
manj. Sodruginja Taučar, ki se je zavzela brez vsa-
kega pritiska od katerekoli strani iti na pot za pri-
dobivanje naročnikov Proletarcu, je poslala 227 na-
ročnin. Č. P. jih je poslal 297. Naši sodrugi in čitate-
li lahko razvidijo iz rubrike "Agitatorji na delu", kdo
in v resnici trudi za širjenje našega glasila. Še neko-
liko truda do novega leta, pa bo to število podvojeno.
Ne samo energičnejših agitatorjev, ampak več agita-
torjev potrebuje socializem.

Moloh kapitalizem z vsemi svojimi priveski je v
tem in zadnjem letu potisnil ameriško delavstvo daleč
nazaj. Stotisoče premogarjev in njihove družine je pa-
nil v bedo. Sedaj se jim roga, kajti na svoji strani
ne vso vladno moč, takorekoč vse časopisje in ne-
katere organizacije, ki delujejo med ameriškim ljud-
stvom pod krinko religij in patriotizma. Kako naj si
delavstvo najde pot iz te neprekinjeno enake situacije?
Najti mora najprvo pot v svojo organizacijo — v so-
cialistično stranko in podpreti in čitati mora svoje ča-
sopisje. V času teh stavk se je pokazalo, da je v Ame-
riki mnogo listov, pisanih v angleščini in drugih je-
zikih, ki se laskajo delavstvu, vse z namenom, da love
naročnike. Toda samo kritiziranje kapitalistov in jo-
lave prošnje na vlado ne bodo spremenile razmer.
Delavstvo potrebuje listov, ki ga vzgajajo za borbo, ki
se spoznavajo o ekonomskih in socialnih problemih
in ga navajajo v organizacijo, v tako organizacijo, ki
ima za svoj cilj odpraviti sedanjih družabni red in ga
nadomesti s socialističnim. Zato je širjenje socialistič-
nih listov absolutno potrebno. Sodrugi in sodruginje,
pomnite, da je Proletarec odvisen od vas in nikogar
druzega, ker je socialistični list. Če ga ne boste širili
in naši sovražniki ga gotovo ne bodo. In če ga ne bo-
ste podpirali vi, bo ostal brez podpore. Sovražnikov
imamo veliko na vseh koncih in krajih. Eni sovražijo
socializem in socialistično časopisje vsled ignorant-
nosti; klerikalci vsled tega, ker širi socialistični tisk
tudi, ki je klerikalni temi smrtno nevarna; takozvani
ekstremisti zato, ker jim je nekdo povedal, da so vse-
na gorja na svetu krivi socialisti. Slednji vrše službo,
ki je kapitalizmu najbolj koristna, pa mu niti ni treba
plačati zanjo. Proti vsem tem številnim sovražnikom
se mora braniti socialistični tisk; in kakor je doslej
odbijal od sebe vse udarce, tako jih bo tudi v bodo-
de. Kajti socialistično časopisje in socialistične orga-
nizacije pripravljajo pot družbi bodočnosti.

Dasí je naše delavstvo v zadnjih dveh letih zadela
glošna brezposelnost, se je število Proletarčevih na-
ročnikov precej pomnožilo. Ni pa se pomnožilo v to-
liki meri, da bi dohodki od naročnine pokrivali izdat-

ke. Še v začetku leta 1919 je nas stalo v tiskarni enako
število izvodov, kakor jih tiskamo sedaj, nekaj nad
šestdeset dolarjev na teden. Sedaj je treba plačati tis-
karni še enkrat toliko, dasiravno se je tisk za nekaj
malega v zadnjih dveh letih pocenil. Treba je torej
plačati tiskarni nad \$3.000 več na leto, kakor pred
štirimisletmi. Razun tega so tudi tiskovine in druge po-
trebščine dražje, kakor so bile pred leti. Deficit, ki pri
tem nastane, je treba pokrivati iz drugih virov, kot s
prispevki listu v podporo, z eventualnim dobičkom od
prodaje koledarja, knjig in z apeli na društva za
gmotne prispevke. Pred nedolгим je uprava organizi-
rala skupino štiristoterih, toda odziv od nje ni bil tak,
kakršnega je bilo želeti. Mnogo tistih, ki so že leta ak-
tivni in podpirajo socialistično gibanje med jugoslo-
vanskim delavstvom, so se tudi temu apelu odzvali,
razun njih tudi precej novih. Toda kljub temu bi moral
biti odziv večji. Upamo, da se bodo še drugi odzvali,
kadar bodo mogli. Tisti, ki morejo, pa naj ne odlašajo.

Pisma, ki jih prejemo od zastopnikov in sodru-
gov sploh, dokazujejo, da je v naših vrstah mnogo vo-
lje za agitacijsko delo, ki se prične energičnejše izva-
jati čim zavladajo malo boljše delavske razmere. V na-
sebinah, kjer ni stavk, oziroma brezposelnosti, pa ni
nobenega vzroka za odlašanje agitatoričnega dela. In
delavski stvari koristite najbolj, ako ste aktivni v so-
cialističnemu klubu in pridobivate Proletarcu nove
naročnike. Izkušnje zadnjih dveh let so nam ponovni
dokaz, da je edino socializem v stanu spremeniti seda-
nje mizerne razmere — ki so mizerne samo za delav-
ski razred, posedujoči sloji pa žive v izobilju na račun
produktivnega dela proletarcev.

Kakor razvidno iz našega cenika knjig, imamo
bogato zbirko boljših slovenskih literarnih del in pre-
vodov, kakor tudi razne brošure in nekaj znanstvenih
del. Sezite po njih. V literaturi najdete duševni užitek,
znanje, v nji dobite marsikaj, kar vam je bilo doslej
neznano. Človek, ki nič ne čita, je neznanica. itanna
ni nikdar dovolj in človek ne ve nikdar zadosti. Kdor
je neznanica, trdi, da že dovolj ve, je idiot. Človek se
mora učiti do groba, pa bil zdravnik, profesor, iznaj-
ditelj ali kdorkoli. Na nesrečo vlada ravno med delav-
skim in kmečkim ljudstvom še vedno precej utrjeno
mnenje, da se iz čitanja ni mogoče ničesar naučiti. Za-
to nas vladajo in tepejo tisti, ki se veliko uče in svoje
znanje prodajajo kapitalizmu na škodo delavskemu
ljudstvu. Torej ne zametavajte učenja. Čitajte dobre
knjige in brošure. In čitajte Proletarca, kakor ga čita
toliko naših čitateljev — z mislijo — ne samo z očmi
— in si sami delajte komentarje. V par letih boste spo-
znali, kako daleč je napredoval vaš razum.

Izvleček zapisnika seje eksekutive J. S. Z.

dne 11. avgusta 1922.

Navzoči so Mary Auchin, Bojanovich, Godina,
Gottlicher, Petrich, Taučar, Udovich in Zajc. Od u-
pravništva je navzoč Pogorelec. Predseduje Gottlicher.
Zapisnik zadnje seje prečitan in sprejet.

Tajnik poroča, da je dobil od socialističnega klu-
ba v Milwaukee, Wis., list in \$58.00 za štrajkujoče ru-
darje v Michiganu. Pismo je naslovljeno tajništvu J.
S. Z. in se glasi:

"Priloženo Vam pošiljam Money order v znesku
\$58.00, katera vsota je bila nabrana za stavkujoče ru-
darje v Michiganu. Ker sem dobil informacije, da je
bila gori omenjena svota izkazana v "Proletarcu" in
ker se je stavkovni sklad nabiral v imenu Jugoslovans-
ke socialistične zveze, smo prišli člani soc. kluba do
zaključka, da denar pripada Jugosl. soc. zvezi in Vas
prosimo, da istega porabite v namen, za katerega je
bil nabran, da se tako ustreže onim, ki so kaj prispe-
vali.

Upajoč, da boste uredili to, ostajam Vaš, Martin

Rozich, blag. S. k. 380 Virginia str., Milwaukee, Wis." Datum pisma je 5. avgusta 1922.

Ker iz pisma ni razvidno, od kod izhaja gori naznačena svota, je tajnik mnenja, da je treba dobiti od kluba podatke o virih dotične svote. Sklenjeno da piše tajnik klubu po tozadevne informacije, in ko jih dobi, poskrbi, da pride svota na pristojno mesto.

Dalje poroča tajnik, da je dobil od nekega sodruha bivšega kluba št. 41 v Clinton, Indiana, informacije, kdaj je imel klub zadnje sejo, kaj je bilo sklenjeno na njej, koliko denarja je bilo tedaj v blagajni, in kdo ga ima. Iz teh informacij je razvidno, da je bilo ob zaključku zadnje seje, ki se je vršila meseca avgusta 1919, \$67.00 v blagajni kluba, in sicer \$17.00 v gotovini, \$50.00 v enem liberty bondu. Svoto je sprejel tedanji blagajnik Lambert Bolškan. V zapisnik pa je bilo stavljeno, da se ima dotična svota odposlati gl. blagajni J. S. Z., ker spada svota centrali.

Na podlagi te informacije je pisal Bolškanku pismo, v katerem ga pozivlja, naj odračuna rečeno svoto blagajni J. S. Z. Pismo je bilo datirano 10. julija t. l. Odgovora še ni prejel.

Med tem časom — pravi tajnik — se je mudil v Chicagu s sodrug Severino Pollo, organizator tamošnje okrožne organizacije socialistične stranke, ki so mu stvari kluba št. 41 znane in je imel z njim že prej enkrat pogovor o tem. Ob tej priliki mu je povedal o informacijah, ki jih je dobil pred kratkim glede denarja, to je koliko ga je, in kdo ga ima, kakor tudi, kako je bilo zaključeno na klubovi seji, ko je bil klub razpuščen.

Sodrug Pollo je obljubil, da skliče skupaj ljudi, ki so svoječasno spadali h klubu in da stvar uredi, na kar bo poročal tajništvu. Če bo treba, pokliče tajnika J. S. Z. v Clinton. To se vzame na znanje in odobri.

Glede aktivnosti klubov poroča tajnik, da so aktivni glasom pravil sledeči klubi: Št. 1, 2, 10, 13, 20, 25, 27, 32, 47, 50, 65, 69, 83, 114, 128, 157, 175, 176, 178, 181, 182, 184, 210, 211, 213, 217, 218, 219, 220, 221, 224, 225, 228, 229, in 230. Posameznih aktivnih članov je 11, članov v aktivnih klubih pa 623, skupaj torej 634 aktivnih članov. Neaktivnih klubov je 6.

Dalje poroča, da so razposlali gl. stan in razne državne organizacije na vse lokalne klube apel za pridobivanje članov in grotne podpore za tiskanje letakov za kongresno kampanjo v jeseni. Ker mora na vsak način izdati nekaj tisoč letakov in jih razpečati med člane raznih podpornih organizacij tudi naša Zveza, je mnenja, naj bi tajništvo apeliralo na gl. stan in državne organizacije, ki dobe od naših klubov finančno pomoč, za 20 odst. povrnitev od svot, ki jih bodo poslali naši klubi, s čimer bi bili pokriti delni stroški za izdajo kampanjskih letakov pri J. S. Z. Drugi stroški za to kampanjo bi se pokrili iz fonda izobraževalne akcije J. S. Z. S tem v zvezi bo pisal klubom, naj pošljejo tajništvu informacije, koliko denarja bo kak klub skolektal in odposlal glavnemu stanu ali drž. organizacijam. Se vzame na znanje in odobri.

Tauchar, član nadzornega odbora poroča, da je bil pri tej reviziji zopet sam, in ker je bil že v uradu, je pregledal postavke računa, ki ga je priredil že tajnik ter primerjal in seštel končne svote, ki so se vse vjemale z računom. Poročilo podaja le v toliko, da se vidi, kakšen je račun, končno poročilo o njem pa naj poda skupni nadzorni odbor, ko pregleda knjige. Svote, ki jih je našel so sledeče: Dohodki od prvega januarja do 31. marca 1922, s prenosom od 31. decem-

bra 1921, ki znaša \$247.85, znašajo \$1.774.25, izdatki v istem času pa \$1.412.96. Blagajna dne 31. marca \$361.29. Klubi so dolgovali Zvezi \$18.53, imetek je bil torej \$37.82. Dolg je znašal istočasno slov. sekciji po 8c od člana za tri mesece \$128.22, srbski sekciji pa \$3.68. Skupaj \$131.90. Čisti preostanek imetja na koncu meseca marca je bil torej \$247.92. — Račun od 1. aprila do 30. junija sledi: dohodki s prenosom od marca \$1.568.84; izdatki \$1.120.96. Blagajna dne 30. junija \$447.88. K tej svoti je pripisati še dolg klubov, ki znaša \$18.53, tako da znaša imetje 30. junija \$466.41. Dolga je bilo v tem času: Za ruski fond \$265.05, slov. sekciji po 8c od člana za tri mesece \$83.48 in srbski sekciji \$4.48. Skupaj je dolga \$351.91. Čisti imetek Zveze dne 30. junija (inventar knjig in pohištva ne všteti) \$114.50.

Poročilo Taucherja se vzame na znanje, dokler ne poročajo o računih ostali nadzorniki.

Bojanovich pojasnjuje, zakaj se člani nadzornega odbora srbske sekcije niso odzvali revizijam. Pravi, da delajo pozno zvečer in da se ob delavnikih ne morejo vdeleževati revizij. Petrich sugerira, naj se vrše vsi deli tega revizije ob nedeljah dopoldne. To se vzame na znanje in sklene, da se vrši revizija knjig najkasneje v štirinajstih dneh po tej seji.

Godina predlaga, da se dolgovi, ki jih ima Zveza napram sekcijam brišejo za vseh šest mesecev. Predlog sprejet soglasno.

Odpre se razprava glede imenovanja mest za obdržavanje zbora J. S. Z., kakor predpisujejo pravila člen 15.

Predlagana so sledeča mesta: Chicago, Detroit, Cleveland, Pittsburgh in Milwaukee. Pri glasovanju je dobila sledeča mesta večino glasov, vsled česar pridejo na glasovnico: Chicago, Detroit in Cleveland.

Glasom tega sklepa priredi tajnik glasovnico in jo razpošlje vsem aktivnim klubom J. S. Z.

Tajnik poroča, da se je bila razdrla prodaja strankinega poslopja, vsled česar mu sedaj ni treba misliti na takojšnjo selitev urada v Proletarčeve prostore, dasi ima selitev vseeno v mislih, kakor hitro bo mogoče. Upravnik Pogorelec in urednik Zajc omenjata, da je selitev tajniškega urada v Proletarčeve prostore nujna radi boljše kooperacije. Tajnik oba ugotavlja, da se to izvrši, kakor hitro dobi glede selitve od gl. tajnika stranke definitivno besedo. Zajc omenja izobraževalno akcijo. Iz pokritja tega fonda, pravi, namreč odvisen v sedanjem času takorekoč obstane zveze. Ta akcija je omogočila, da je šel na agitatorično pot upravnik lista, katerega je zamenjal tajnik J. S. Z. Dobro bi bilo slišati, kakšne uspehe je dosegel upravnik Pogorelec na svoji agitaciji, bodisi za Proletarce ali za J. S. Z. in v kaki meri je bilo na ta način zadosteno namenom, radi katerih plačujejo člani podpornih društev v izobraževalni fond J. S. Z.

Upravnik Pogorelec pravi, da je brez pretiravanja smatrati njegovo pot z moralnega in materialnega stališča za velik uspeh. Pridobil je distu 297 novih naročnikov in prodal lepo število knjig. Poleg tega je pomagal pri reorganizaciji dveh neaktivnih klubov in pridobil novih članov klubom tudi v drugih naselbinah. Govoril je na več krajih štrajkujočim premočjem in na shodih in piknikih. Da so bili navzoči zadovoljni z njegovim izvajanjem, se lahko povzame iz poročil, ki so bila poslana Proletarcu in Prosveti. Stari je v štrajkovni situaciji kolikor se je pač dalo, ni pa smel zanemariti glavnega dela, to je pridobivanja novih naročnikov in novih sil za J. S. Z. Nasproti-
kov*napram Proletarcu in J. S. Z. po Pennsylvaniji s

izjemami ni naletel. Brezdvomno je, da bo po končanem premogarskem štrajku Pennsylvanija velikana polje za naše delo. In delati bo treba, kakor nikdar prej.

Na svojem potovanju je iznašel, da je propadanje zborov največkrat kriva medsebojna osebna mržnja in prerekanje o stvareh, ki sploh ne spadajo v področje socialistične propagande. Včasih nastane spor radi stvari, včasih radi kake druge zadeve. Vse to pa pomeni, da morajo ljudje več čitati — več čitati socialističnih knjig, poučiti se o tem, kaj je socializem. To znanje bo prineslo več razredne zavednosti, več stabilnosti in odločnosti bo vse tiste malenkostne stvari, ki danes ovirajo jasen vpogled v socialistične naloge.

Ali je pri tem delu pomagala izobraževalna akcija J. S. Z. — gmotna sredstva, ki jih dajejo napredni delni društva raznih podpornih jednot in zvez? Seveda je pomagala! Izobraževalna akcija J. S. Z. je omogočila, da se je vzdržala J. S. Z. v teh kritičnih časih pri oblikovanju; omogočila je, da se je vzdržalo stalno tajništvo in s tem stroj, ki omogoča, da se gibljejo kolesa. Akcija je torej omogočila, da je šel na pot in stol, kar je bilo v moji moči za list, za J. S. Z. in za članstvo podpornih jednot in zvez, ki so bili v tem času na tujini. Moja želja je le, da se ta akcija razširi v vse kraje, kjer imajo naše podporne organizacije svoje poslanečke. Mnogo laglje je delati z ljudmi, ki so nekako povezani z našo stvarjo, kakor pa v krajih, kjer ni pravih stikov. Izobraževalna akcija bo pokazala svoje sadove v vse večji in večji meri, samo zavednosti in vztrajnosti je treba, zaupanja in solidarnosti v samega zbor in v tiste, ki žele, da pride delavstvo do svojih pravic, pa bo prej ali slej mnogo doseženega.

Godorelčevo poročilo se vzame z zadovoljstvom na danje.

Tajnik vpraša Godino, če je kot tajnik J. R. Z. prejel od tajništva J. S. Z. naznanilo o odboru treh članov J. S. Z., ki imajo prevzeti v sporazumu enakega odbora od strani S. N. P. J. zadeve J. R. Z., ko se misli sklepom zadnje konvencije J. R. Z. — Godina odgovarja, da je dotično naznanilo prejel in da vodi kot tajnik skrb, da se izvrši vse v smislu tozadevnih sklepov.

Zaključek seje.

TAJNIŠTVO J. S. Z.

REFERENDUM GLEDE DOLOČANJA KRAJA ZA ZBOR JSZ. IN O POKRITJU NJEGOVH STROŠKOV.

Kampanja za pridobivanje novih članov ter kampanja kongresnih volitev v polnem teku.

Tajništvo J. S. Z.

Seja eksekutive J. S. Z. je v dneh 29. junija in 11. avgusta t. l. sklenila, da se vrši spomladi prihodnjega leta naš zbor in je popravilnih člena 15 sprejela tri meseca, izmed katerih ima sedaj članstvo J. S. Z. določiti, kdaj naj se vrši zbor. Poleg tega je eksekutiva inicirala predlog za pokritje stroškov tega zbora. To so sedaj dve stvari, o katerih ima določiti članstvo J. S. Z., po končanem splošnem glasovanju. Glasovnice, katerih vsebino prinašamo na drugem mestu, so bile poslane vsem aktivnim klubom pred nekaj dnevi. Dolžnost klubovih članov je sedaj, da razpravljajo o predlogih na svojih zborih in poročajo zaključke tajništvu in uredništvu Proletarca, ki jih objavi. Toliko glede predlogov v zvezi obdržavanja zbora J. S. Z.

Poleg našega zbora je tukaj zelo važna zadeva glede pridobivanja novih članov za socialistično stranko — v našem slučaju za Jugoslovansko socialistično zvezo — in dela za kongresno kampanjo, ki se ima zaključiti dne 7. novembra na volišču. Te dve stvari so zopet ena sama zadeva, o kateri bomo govorili več ali manj v vsaki številki Proletarca, dokler ne doseže stranka 50,000 tisoč članov in niso objavljeni glasovi kongresne kampanje v jeseni.

Delavstvo Zedinjenih držav bo imelo ta dan zopet priliko odgovoriti na samovoljne napade posedujočega razreda s svojo glasovnico. Priliko bo imelo povedati jasno in določno, če se strinja s zatiranjem unijskega gibanja, ki stremi za izboljšanjem delavskih mezd, krajšega delavnika in dostojnejših razmer na mestu dela ali ne; če se strinja s sodnijskimi prepovedmi, s kračenjem svobode govora, tiska, shajanja in človeških pravic sploh. S kratka: delavstvo bo imelo priliko povedati, če se strinja s sedanjim kapitalističnim sistemom, ki zatira brutalno vse, kar hrepeni po boljem življenju in večji človeški sreči. Na vsa ta vprašanja bo delavstvo lahko odgovorilo na glasovnici *socialistične stranke*, ki je jezik delavskega razreda in njegovih interesov in govori torej proti vsemu, kar je protidelavskega, pa naj pridejo ta nasprotstva iz republikanske ali demokratske stranke, toje z *desnega* ali *levega krila* kapitalističnega razreda.

Zmaga socialistične stranke s svojimi kandidati za kongres bo pomenila toliko in toliko zagovornikov delavskih interesov v zvezni postavodaji.

Republikansko časopisje, ki stoji za Hardingom in njegovo upravo, že komentira o neugodnemu političnemu položaju, ki je tukaj kot posledica industrialnega torma, ki je lahko pogubonosno za sedanjo upravo. Kaj čuda, če izraža v svojih kolonah očiten strah, kaj bo, če se razmere še pred 7. novembrom ne poravnajo in delavci ne pozabijo, kaj je bilo.

Kapitalistično časopisje ve prav dobro, da krati sedanja vlada delavstvu po ustavi zajamčene pravice. Kapitalistično časopisje ve, da je delavstvo v mejah svojih pravic, ko zahteva več kruha, več izobrazbe in več človeške sreče; ono ve, da pade delavstvu sovražna vlada lahko vsak čas. . . samo če bi delavstvo hotelo. Iz preteklosti ve sicer to časopisje, da delavstvo do danes ni hotelo tega, ampak da se je pustilo šikaniirati, pa se v svoji bojarni tolaži, da tudi v bodoče ne bo hotelo tega. Ne bo hotelo. . . Saj skrbi za to nehotenje to časopisje, ko ga odgaja v hlapčevskem duhu, ko mu pripoveduje, da bogati in revni morajo biti, ker je tako odredil sam Bog. Vzlic temu to časopisje danes ni tako sigurno svoje sreče, kakor je bilo nekdaj, zlasti ne, če ostanejo spomini trpljenja delavskega razreda tako sveži, kakor so danes. Valovi iz nižin življenja šume nekam tako ogrožajoče, in sikajo nekam tako visoko, da postaja republikanske zagovornike strah. Zaman vihti lahko kralj Kanut svoje papirnato žezlo in zapoveduje: "valovi — stojte!" In razni patri lahko zaman kleče pred razpelom Nazarenca — o, ironija! — pred podobo nekdanjega revolucionarca, ki je bil zagovornik teptanih in brezpravnih — da varuje sedanje gospodarje pred prihajajočo nevihto, ki je neizogibna.

Giblje se. Ne sicer v tisti jasni in kompaktni črti, ki zaznamuje smer in cilj, temveč v rojih in križpotih, pri katerih se sile izgublajo in cilj zamačuje; toda giblje se. Ali da se bodo vsi ti roji gibali v jasno načrtani smeri proti cilju, mora socialistična stranka pojačati svojo lastno silo, ki naj pritegne nase vse tiste roje, ki trosijo svojo moč brez pravega pravca in

brez cilja. Dolžnost naših članov je torej, da po deseterijo in potisočerijo tisto silo, ki naj spravi mogočne valove do prave veljave in do končnih uspehov.

Da bi bila smer tega dela čim enotnejša, in uspeh tem večji, je poslala socialistična stranka pred kratkem vsem svojim krajevnim klubom apel, v katerem navaja, naj izkoristijo sedanje gospodarsko turmoljne razmere in pridobe stranki novih članov, tako da bo politični uspeh dne 7. novembra tim večji. Strankin namen je pridobiti do omenjenega dne 50,000 novih bojevnikov. Kajti čim večja bo armada bojevnikov, timveč političnega dela bo opravljeno. Stem v zvezi stranka priporoča:

1. Naj vsak klub suspendira do tlej pristopnino, če jo ima, zlasti za tiste, ki so člani unij ali farmerskih organizacij in so priporočljivi za sprejem.

2. Naj se sprejme v klub vse tiste, ki so zaostali na čl. prispevkih čez tri mesece, z navadnimi članskimi prispevki za tisti mesec, ko pristopijo.

3. Naj člani kluba poiščejo vse tiste stare člane, ki so z enih ali drugih vzrokov prenehali biti aktivni in naj jih uvedejo v aktivnost.

4. Naj člani obišejo socialistične volilce, ter naj jih pridobe za klub in v naročanje socialističnega tiska — v tem slučaju "Proletarca."

5. Naj se na sejah do tlej razpravlja glavno o agitaciji in uspehih kongresne kampanje.

Poleg tega apelira stranka tudi za denarno pomoč, da ji bo mogoče v čim večjem številu razpečati kongresne kampanjske literature.

Podobne apele za denarno pomoč so poslale vsem svojim lokalnim organizacijam tudi nekatere državne organizacije.

Tajništvo J. S. Z. upa, da se bodo vsi naši klubi odzvali tem apelom po najbolji moči, in pridobili v tem slučaju kar največje število članov za J. S. Z., in "Proletarcu" novih naročnikov!

Končno prosi tajništvo vse klube, naj poročajo, koliko bo kak klub nakolektal in odposlal gl. stanu ali drž. organizacijam denarja. Informacije o tem želi imeti tajništvo iz sledečih vzrokov:

Na podlagi teh poročil bo tajništvo J. S. Z. vprašalo gl. stan in drž. organizacije za 20 odst. od poslanih svot, katerim bo dodala Zveza še nekaj iz fonda Izobraževalne akcije in bo tiskala in razpečala nekaj tisoč kampanjskih letakov med člane slov. podpornih društev.

Na ta način bo ustrezno kongresni kampanji, skupni stranki, J. S. Z., "Proletarcu" — za katere vse bo v letaku agitacija — in ob enem namenu, za katerega je bila Izobraževalna akcija zamišljena.

Pričakujemo, da se bodo vsi člani naše Zveze energično udeležili kongresne kampanje 1922, in tako pripomogli, da se pojačajo naše bojovne vrste, ki imajo odpraviti sedanji krivični družabni sistem in ga nadomestiti s socialističnim.

Glasovnica, ki jo je razposlalo tajništvo klubom JSZ. v zadevi njenega zbora, se glasi:

Individualna glasovnica v zadevi obdržavanja zbora in pokritja njegovih stroškov.

Cenjeni sodrug:

Glasom seje eksekutive J. S. Z. z dne 29. junija in 11. avgusta 1922, se vrši spomladi 123 zbor J. S. Z. V ta namen imate po pravilih člana 15 določiti mesto, kjer naj se vrši zbor. Poleg tega imate določiti, če naj se pobirajo za pokritje stroškov zbora posebni prispev-

ki po 10c na mesec od člana, dokler ne bo dosežen \$1000.00.

Glasujte torej o sledečih dveh predlogih:

1. Predlog:

(glasujte za eno mesto)

Zbor J. S. Z. naj se vrši v:

Chicago Da Ne.
Detroit Da Ne.
Cleveland Da Ne.

2. Predlog:

Ali naj članstvo J. S. Z. plačuje za pokritje stroškov zboru J. S. Z. posebne prispevke po 10c mesečno, dokler ni dosežena svota \$1000.00?

Da Ne

Podpis volilca
St. kluba Mesto
Datum glasovanja 1922

Pripomba: Glasovanje o predlogih je posamezno, to je vsak član glasuje za se. Ko je član odglasoval, mora glasovnico lastnoročno podpisati in jo oddati tajniku kluba. Tajnik kluba sešteje po sebi vse glasove, ki so padli za in ne in jih vpisati na eno prazno glasovnico. To glasovnico pošlje na to tajniku J. S. Z. — Rezultat glasovanja je poslati tajništvu J. S. Z. najkasneje do 15. oktobra 1922.

Originalne glasovnice hrani klubov tajnik tako dolgo, dokler ni rezultat tega glasovanja objavljen v zveznem glasilu "Proletarcu".

Eksekutiva J. S. Z.

"Radnik" i jedinstveni front.

U "Radniku" od 7. augusta o. g. opet se je pojavio naš takozvani revolucioner pod naslovom "Zašto nas napademo" i izneo nekoliko "revolucionarnih" kleveta. Prvo moram na to da izjavim, da drug Petrić nema ništa zajedničkog sa mojim odgovorima na napade od strane ljudi, koji nemogu shvatiti mogućnosti i nemogućnosti o kojima ćemo govoriti.

I. D. veli, da mi ili ne razumemo pokret za jedinstveni front, ili se ga bojimo. Na to moram izjaviti, da mi podpuno razumijemo vaš cinički jedinstveni front, koji hoće da zavadjja mase i da ih još više pocepa, kao je i sam štab treće Internacionale priznao; a mi socialisti, koji verujemo u istinu, pravdu i jednakost, ne sigurno nećemo pristati na ovakov jedinstveni front, nego mi ćemo vama preporučiti, da pirite u taj vaš mehur, dok se sam ne razpukne i onda ćete videti kako ste dospeli. I odbor devetorice za jedinstveni front u Berlinu, se je takodjer razišao bez uspješnog rezultata, jer so komunisti i tamo igrali dvoličnu ulogu. Kada je štab u Moskvi video, da na konferenci u Berlinu nemaju posla sa decom i da se sa njom nemogu igrati dečje igre i kada je čuo, da je Radek obećao, da neće biti smrtne kazne i da će se socialistima dozvoliti da izvide kako stvari stoje u Rusiji — onda ih je opozvao. I sam Lenin veli, da su ih socialisti zaveli. Zbilja, čudo, da se može tako velike umove zvesti. I nakon toga prekida taj veliki frazer Radek i da u izvuče iz gozda on opisuje rad istoga odbora sa istinima, kao da su socialisti obiju struja stvarali revolucije o nekakvim separatnim sestancima bez komunistata. Zao mi je, da mi je nemoguće izneti celokupni izvještaj, kojega je objavila bečka Zajednica. U istom izvještaju se na posledku veli:

"Komunisti provociraju bez odgovornosti novi konflikt. Oni su razbili pokušaj, da se dodje do sporazuma u korist radničke klase, ali će vreme doći, kada će i druga i treća uvideti šta znači separatizam. A bečka Zajednica će i nadalje ostati za iskreno jedinstvo radničke klase." — Isti izvještaj se nalazi u "Socialist World" broj 7. Ali mi je i ono čudno, kako D. veli nama. D. dobro znađe, da bi se moralo raditi za poboljšanje radničkog položaja, pa ipak je kon-

nacionalna odbila naš poziv, jer se boji borbe. D. ja Vas želim, ako Vi ne poznajete program komunističke partije, jer baš u toj tački mi vrlo čvrsto stajem od uvek, da najme je dužnost i da se mora raditi za poboljšice radničke klase u sadašnjosti. Zašto rad baš ste prije par godina nazivali nas reformistima i drugim imenima, a danas to zagovarate. Sada se pita, ko je bio u pravu, mi socialisti, koji to zagovaramo od uvek, ili vi, koji ste to zabacivali kao nezgodno, jer je revolucija na pragu? Prkos svega toga se stalno govori o izdajstvu i da radništvo oko društvene bočke Internacionale samo slušaju i čitaju, što njihove vodje kažu; baš naprotiv — socialisti su koji su od uvek bili širokogrudni i hteli druge strahoviti. To je ta pravičnost, u koju komunisti vjeruju i za koju kažu, da to ne može ni biti. Kako to ne? Na čemu se onda socialistička nauka temelji? Na pravdi? Mi znamo, da su svi veliki socijalisti umovi pisali, da pravda mora pobjediti, i da putem klasno svesnih boraca može doći do oslobođenja izpod najamnog robstva. Vi nas nazivate komunistima. Znam, što se je htelo kazati. Valjda što smo zagovarali one tačke, koje su dobre — a smo za to izdajice . . . Ja sam više puta pisao na članke u vašem Znanju od buržvazije. Tako je imenim od LaFolletta, senatora Boraha i Franca, pa drugih, koji su se odobrivali. Ovo ne možete poricati. A onda što to znači? Dali to nije bilo jedno te isto, samo što vi ne vidite prašinu na svome kaputu, a na tuđem vidite. Po ovoj logici Vi ste dakle isto, kao nas nazivate — izdajnici! Dalje se kaže nešto o pravičnosti, i kako su levčari izbačeni, ali nikada ne možete, radi čega, i dali su oni radili po pravilima stranke ili ne. Stranka ravnala se je po pravilima. Ovo je bilo kot socialističnih organizacija od uvek. Ovo je protiv pravilima, onaj ne može ostati i nadalje u organizaciji. Ovo je u civiliziranom društvu svuda tako, samo kot divljaka je to drugičije. Diktatura proletariata i masovna akcija tada ni bila u programu komunističke stranke. Kako se može dakle tražiti od komunističke organizacije, koja je odgovorna za odbranu, da proguta nešto, što nije nikada priznala na bilo kakav način, kako su počeli to tumačiti komunci? Da su komunci izbačeni iz stranke nije bila krivda Hillarova ili kojeg drugog, nego komuncev samih. Naša stranka je samo predviđjala, kao i drugovi u Jugoslaviji, kako može ekstremizam ove vrsti dovesti radničku klasu, kao što se je to i pokazalo. Dalje se pita ko je organizator pokret u Jugoslaviji. Ja velim samo komunistička taktika, naredjena sa strane, kao onaj Zinovjev proglašen pred Vukovarski kongres, u kome govori o "podpunoj zrelosti balkanskog proletariata za revoluciju, koju će pomoći nacionalisti i nezadovoljnici." Vukovarski ovakve fraze pale kod mase, koja ne voli da se misli i študira, prijatne su, ali samo ne drže.

Na jednoj sjednici veća u Zagrebu rekao je S. Beković, kada se je razpravljalo o jedinstvu sindikata: "Prije će doći revolucija nego ujedinjenje sindikata u Jugoslaviji."

Sa ovim velikim rečima je baš onda postao veliki protivnik komunističke partije. I sa demagogiranjem su mu zbilja masu uzase čak što više nego spominje "radnik", da su dobili 60 mandata, od kojih se je po njegovu obznanu velik deo preselilo u demokratske i radikalne redove. Da, da; i to su vam bili ti vaši revolucioneri, koji su najveće jezike imali i vikali pred masom, da je revolucija ovdje, prem da su drugi stari ljudi, koji su imali izkustva o radničkom pokretu i koji su sav svoj život uložili u borbi za oslobođenje radničke klase, upozoravali drugove komuniste na kontrapunt i na drugim mjestima, šta se može dogoditi sa ovim taktikom. Ali na žalost bez uspeha. D. veli, kako su oni došli do radničkih domova i imanja. To se samo po sebi zna, da su socialiste te domove i podigli, i bili su i u odborima sa podpisima, i po zakonu oni imaju pravo na to, jer imaju i proletarijat za sobom. Sada dolaze nekakvi novo pečeni ili rođeni "revolucioneri", koji nisu ništa priložili za domove pa traže nekakva prava na njih. Kako se to glasi, Deliče? Ako se prošlost radničkog pokreta u Jugoslaviji nije zaboravila, uzмите u ruke novine i knjige pre rata, pa se možete uveriti, ko ima pravo na imanja socialističkog pokreta. Ako nemate ovih knjiga, ja ću Vam ih do-

staviti. Ko nije slep, taj može znati, kako su bila radnička prava nakon komunističkog sloma, u kojeg je dotjeralo vodstvo raznih avanturista, uništena i kako je stalo radništvo bez moći. Pošto su socialisti uvideli dužnost, da dodju na pomoć toj razočaranoj masi, oni su odma počeli raditi na ponovnom organizovanju socialističkih i ekonomskih organizacija, i danas se može videti, tko zbilja radi za radničke poboljšice u Jugoslaviji.

Vi, gospodine Delija govorite o cepanju radničkog pokreta u Francuskoj i Njemačkoj. Ko je kriv ovog cjepeanja, gospodine Deliče? Ko je izdavao tada naredbe za pocepanje radničke klase u čitavom svetu? Zašto ne odgovorite na ova pitanja? Vi nećete, jer se bojite, da bi radništvo o tome saznalo. Ali nije bio to štab treće Internacionale u Moskvi? Gdje se radi dakle na ujedinjenju fronte, i gdje na cepanju? Vi ne možete dugo slepiti radništvo sa raznim izgovorima, koji ne valjaju pišivega boba. Prije ili kasnije će doći stvari na dan, i tada ćete morati gledati za pasušom.

Najnovije vesti iz francuskih komunističkih žurnala vele, da će se naskoro i tam pocepiti njihov front sam, jer jedna frakcija zagovara diktaturu, a druga ne. Oni dakle sami ne znadu, što hoću. U Njemačkoj glasovali su komunisti sa nacionalistima protiv zakona za zaštitu republike. I "Rothe Fahne", glasilo komunista otvoreno poziva radništvo na oružan ustanak. Sada, kamo to vodi? Kakvih uspeha može ovo donjeti? Uspehe bajonetima, koji se postavljaju za njihova ledja. Moguće da žele fiaska, koji su se odigrali u Mađarskoj i u Bavarskoj!

Još ima gosp. Delija da kaže nešto o Debsu. "Debs neka umre prije neka dodje u Americi do revolucije" . . . Ja znam da bi vi to volili, ne da umre samo on, nego svi oni koji nešto razumeju o radničkom pokretu i sa kojima nije moguće igrati dečje igre.

Workers Party, veli Delija, neće nikada više pitati za pregovore o ujedinjenju, jer nije iskrenosti. Od kuda ovo, Delija? Kako znate, da neće? Workers party i čitav komunistički pokret nije samo jedan put pitao za saradivanje sa partijama, koje oni nazivljaju izdajničkim, i ja znam, da će doći do ujedinjenja, ali ne prije dok neću komunci prestati sa njihovom bezglavnom taktikom i priznati ono, što priznaju socialističke partije u čitavom svetu. Socialistička stranka znači ljudi sa glavama, a ne bez glava; ljudi sa mozgom, a ne ljudilom; i kada komunisti pokažu, da žele biti i oni ljudi, odrasli ljudi — a ne deca, onda tek će se sa vama govoriti kao sa ljudima. — S. B.

Stoodstotni američki izdelek.

Distilacija olja iz zimzelena je ena domaćih američkih bistvenih oljnih industrij, zakaj, pravo olje ni producirano izven Združenih držav. Izdelujuje ga iz perja neke rastline, ki raste dijav u mnogih delih severne Amerike. — Večji del tega olja pa je distilirane ga u gorah zapadne Severne Caroline, u vzhodni državi Tennessee, južnozapadni Virginiji in Zapadni Virginiji. Navadno da 100 funtov perja 14 unč olja. To olje je važna sestavina Trinerjevega Antiputrin — ustnega izmivala, posebno v slučajih obolelega dlesna ali zobnega mesa, in jako izdatno čistilo ran, kakortudi Trinerjevega obliža, ki je zanesljivo zdravilo za revmatizem, nevralgijo, trganje v ledju, mišično utrujenost itd. Vprašajte svojega lekarnarja ali trgovca za zdravilo za te pripravke ter nikar ne pozabite vzeti s sabo na dom steklenice Trinerjevega grenkega vina, ki je brezprimerno zdravilo za slabo slast, zaprtje ali druge želodčne nadloge.

SLUŽBO DOBI.

V službo vzamem priletno žensko, ki bi imela v oskrbi dvoje otrok za časa moje odsotnosti. Delam v tvornici in za čas mojih delovnih ur potrebujem nekoga, ki bi pazil na otroke. Plača do dogovoru. Katera bi bila pri volji opravljati ta posel, naj se obrne na

ROSIE OBLAK,

706 E. 112th St., Chicago (Pullman), Ill.

CENIK KNJIG.

(Za cenik drugih knjig glej zadnjo stran
platnic.)

JIMMIE HIGGINS, spisal Upton Sinclair, poslovne- venil Ivan Molek, 481 strani, lično vezana v platno	1.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala in zalo- žila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	.65
RDEČI PILOT, mesečnik prevratne mladine za du- hovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, trije iztisi skupaj	.10
KAZAKI, (L. Tolstoj), broširana, 308 strani	.75
POVESTI MAKSIMA GORKEGA, broširana, 210 strani	.75
TRI POVESTI, (L. Tolstoj), broširana	.35
TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani	.70
IGRALEC, (F. M. Dostojevskij), broširana, 264 str.	.60
ZADNJA KMEČKA VOJSKA, (August Šenoa), bro- širana, 378 strani	.75
KOBZAR, (Taras Ševčenko), trdo vezana, 288 str.	.85
KAKO SEM SE JAZ LIKAL, (Jakoba Aleševca spi- si), trije zvezki, vezani v platno, I. zvezek 85c; II. zvezek \$1.00; III. zvezek 75c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
JOSIP JURČIČA ZBRANI SPISI, trda vezba, IV. zvezek, \$1.00; V. zvezek 75c; VI. zvezek, 85c; vsi trije zvezki skupaj	2.60

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ, v
vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubskih
prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem red-
so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležba
se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje pri-
jatelje. — Učvrščujemo našo postojanko s tem, da
pridobivamo novih članov. — Organizator.

Edini

Jugoslovanski pogrebnik in balzamovalec

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavlje-
nje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno
kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem
času.

JOSIP PAVLAK

1814 So. Throop St., Chicago, Ill.

Telefon Canal 5903.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dne-
vnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto,
\$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri
mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street,
MILWAUKEE, WIS.

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH.

*Onemogle,
nervozne ženske*

bodo gotovo dobile uspešno
odpomoč kadar uživajo

**SEVERA'S
REGULATOR**

Tonika za ženske

Premaga bolečine, popravi neredne
funkcije, pomaga naravi okrepčati
oslabele ženske organe in jim
povrne normalne razmere.

CENA \$1.25

Vprošajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Phak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgo-
vina. Velika
zaloga moš-
kih, ženskih
oblek, izde-
lanih po
najmoder-
nejšem kro-
ju. Cene
nizke.

SLOVENSKA BANKA

Zakrajšek & Češark

70 — 9th Ave.,
New York City

pošilja denar v stari kraj
hitro, zanesljivo in po
nizkih cenah,

prodaja vozne listke za
vse važne prekomor-
ske linije, in

opravlja vse druge posle,
ki so v zvezi s starim
krajem.

Postrežba točna in
solidna.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.